

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav slavistických a východoevropských studií

Marie Tománková

Humoristické prózy Arkadije Aver enka
Arkadij Averchenkoø Humoristic Proses

Bakalá ská práce

Vedoucí bakalá ské práce: Mgr. Jana Kitzlerová, Ph. D.

Praha 2010

ESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Praze, dne 28. 7. 2010

Marie Tománková

POD KOVÁNÍ

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Janě Kitzlerové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1. Úvod	6
2. Život a tvorba Arkadije Timofejeviče Averenkina	8
2. 1. Život a literární činnost v Rusku	8
2. 2. Útok na jih Ruska	11
2. 3. Emigrace (československo)	11
2. 4. Rysy Averenkovy tvorby	13
3. Úvod ke stylistickému rozboru	16
3. 1. Charakteristika hovorové ruštiny	16
3. 1. 1. Lexika	16
3. 1. 2. Morfologie	17
3. 1. 3. Syntax	18
3. 2. Prostedky expresivity v povídkách Averenkina	19
3. 2. 1. Expresivita v rovině lexikální	19
3. 2. 2. Expresivita v rovině morfologické	22
3. 2. 3. Expresivita v rovině syntaktické	22
4. Rozbor originálu povídky š Kámen na krkuž podklad ke kritice p ekladu.....	24
4. 1. Lexikální rovina	25
4. 1. 1. Lexika	25
4. 1. 2. Nepřímá obrazná pojmenování	27
4. 1. 3. Citová expresivnost pojmenování	28
4. 1. 4. Jiné výrazové prostředky	28
4. 2. Syntaktická rovina	29
4. 3. Morfologická rovina	30
4. 4. Závěr	30
5. Kritika p ekladu povídky š Kámen na krkuž v podání Aleny Morávkové.....	32
5. 1. Zdroj komi na	32
5. 2. Porovnání lexikální roviny	33
5. 3. Porovnání syntaktické roviny	36
5. 4. Nedostatky p ekladu	37
5. 5. Kritické zhodnocení	38
6. Kritika p ekladu povídky š Kámen na krkuž v podání Libora Dvořáka	39
6. 1. Zdroj komi na	39
6. 2. Porovnání lexikální roviny	40
6. 3. Porovnání syntaktické roviny	43
6. 4. Nedostatky p ekladu	44
6. 5. Kritické zhodnocení	45
7. Rozbor originálu povídky š Kámen na krkuž v podání Aleny Morávkové.....	46
7. 1. Lexikální rovina	47
7. 1. 1. Lexika	47
7. 1. 2. Nepřímá obrazná pojmenování	49
7. 1. 3. Citová expresivnost pojmenování	49
7. 1. 4. Jiné výrazové prostředky	50
7. 2. Syntaktická rovina	51
7. 3. Morfologická rovina	52
7. 4. Závěr	53
8. Kritika p ekladu povídky š Zločin herečky Maryskinovéž v podání Aleny Morávkové	54

8. 1. Zdroj komi na	í í ...	54
8. 2. Porovnání lexikální roviny		55
8. 3. Porovnání syntaktické roviny	í í ...	57
8. 4. Nedostatky p ekladu	í í ...	60
8. 5. Kritické zhodnocení	,í í ..	60
9. Kritika p ekladu povídky šZlo in here ky Maryskinové v podání Libora Dvo áka	,,,,,,,,,,	62
9. 1. Zdroj komi na	í í ...	62
9. 2. Porovnání lexikální roviny		63
9. 3. Porovnání syntaktické roviny		66
9. 4. Nedostatky p ekladu		68
9. 5. Kritické zhodnocení	í í ...	69
10. Záv r	í í ...	70
Resumé		72
Seznam poufíté literatury		74
P íloha . 1	í í ...	76
P íloha . 2	í í ...	82

1. Úvod

Ruský humorista po átku 20. století Arkadij Timofejevi Averenko následoval literární tradici A. P. Čechova v tvorbě ruské krátké povídky. Největší slávy dosáhl ještě v době carského Ruska, a to především díky oblíbenému humoristickému časopisu Satirikon, který vzkvétal pod jeho vedením. Za bolševické vlády byl nucen emigrovat a jako svůj druhý domov si vybral Československo, kde prožil ufl jen několik málo let a kde jeho popularita sice pokračovala, ale vlivem cizího prostředí již ne v takovém rozsahu.

Většina jeho humoristických povídek je zasazena do vědních dn velkomsta a hlavní zdroj námětů tvoří banalita a konvence v nejrůznějším společenském prostředí. Některé povídky jsou založeny na situační komice a A. Averenko dokázal postihnout a pointovat komiku vědního flivota a jeho banálních situací. Zároveň ale hledal krásu v nejprostších skutečnostech, a tak se snažil představit omezený flivot. Podle V. Svatoň *Averenko šjako by pokračoval v tradici sentimentalismu 18. století, (...) tíhl k představení prozaického a omezeného flivota, ale zároveň ostře pociťoval, že za vědní podobou lidských úkonů prosvítají kontury mnohem významnějších souvislostí a dějů*.¹ Komický efekt některých povídek pramení ze střetu rutiny s pokusem o jedinečnost (např. povídka Zločin herečky Maryskinové, jež je obsažena v předmluvě této práce). Jindy může být předvodcem komiky nelogický a mnohvrstevnatý dialog. Mnohé z Averenkovy komiky postupem času sice ztratilo na aktualitě, přesto banalitu dokázal vykreslit přesvědčivě a jeho povídky uchovaly určitý dobový příváb.

Ve své práci se zaměřím konkrétně na dvě Averenkovy povídky o šKámen na krku, kterou publikoval Satirikon v roce 1909, a povídku Zločin herečky Maryskinové, která vyšla roku 1911 ve sborníku *Povídky pro rekonvalescenty* ( ) a to z hlediska výrazových prostředků. Ty budou nejprve vřdy analyzovány v rámci originálu povídky na úrovni lexikální, morfologické a syntaktické, a poté ke každé z povídek bude následovat kritika předkladu, respektive porovnání dvou českých předkladů. Záměrem bylo porovnat dva novější předklady, a tudíž byli vybráni předkladatelé Alena Morávková (výbor *Procházka v kopřivách*) a Libor Dvořák (sborník *Nic k smíchu*). Nutno poznamenat, že podmínkou výběru originálních povídek byla skutečnost, že budou obsaženy ve sbornících obou předkladatelů. Výrazové prostředky nalezené v originálu povídky budou na těchto předkladech zkoumány v kritice předkladu. Cílem mé práce je zjistit, v jakých

---

¹ SVATOŇ, V., *Posvátná vláda vědnosti* (doslov ke knize *Procházka v kopřivách* český výbor Averenkových povídek v předkladu A. Morávkové), Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1998, str. 359

p ípadech a na jakých úrovních (lexika, morfologie, syntax) se p ekladatel m poda ilo zachovat originál.

První dv kapitoly budou obecného charakteru ó nejprve ást v novaná Aver enkov osobnosti a jeho tvorb , poté kapitola zam ená na hovorový styl a zdroje expresivity v Aver enkových povídkách. Z tohoto pohledu bude zkoumána rovina lexiky, morfologie a syntaxe. Tento teoretický základ poslouffí k rozboru originálu každé z povídek a následn na tomto materiálu bude provedeno porovnání dvou eských p eklad . Teoretickým zdrojem p i kritice p ekladu bude zejména kniha J. Levého *Um ní p ekladu* a jiné prameny, uvád né v seznamu literatury.

2. život a tvorba Arkadije Timofejeviče Averenkova

2.1. Život a literární činnost v Rusku

Ruský spisovatel a humorista A. T. Averenko se narodil 15. 3. 1881 v jihoruském Sevastopolu do nepříliš bohaté kupecké rodiny. Jeho otec, Timofej Petrovič Averenko, byl fantasta a neúspěšný obchodník, a tak mnohdy rodina žila v nuzných materiálních podmínkách. Averenko to přesto popisuje ve velmi humorné formě ve svém díle

„*Život v Sevastopolu*“ (1906), kde se vyznamenal svou schopností vidět humor i v nejnepříjemnějších situacích. Jeho dílo je plné ironie a satiry, což mu přineslo velkou popularitu. V roce 1906 dokončil svou první knihu „*Život v Sevastopolu*“, která se stala jeho prvním úspěšným dílem. Tato kniha byla velmi úspěšná a Averenko se díky ní dostal do Charkova, kde se mohl věnovat své literární činnosti. V Charkově se Averenko stal členem redakce satirického časopisu „*Žurnal*“, který se zaměřoval na kritiku společnosti a vlády. Jeho příspěvky byly velmi oblíbené a Averenko se stal jedním z nejznámějších autorů tohoto časopisu. V roce 1906 dokončil svou první knihu „*Život v Sevastopolu*“, která se stala jeho prvním úspěšným dílem. Tato kniha byla velmi úspěšná a Averenko se díky ní dostal do Charkova, kde se mohl věnovat své literární činnosti. V Charkově se Averenko stal členem redakce satirického časopisu „*Žurnal*“, který se zaměřoval na kritiku společnosti a vlády. Jeho příspěvky byly velmi oblíbené a Averenko se stal jedním z nejznámějších autorů tohoto časopisu.

Reální život Averenkova nedokonal kvůli slabému zraku, ale toto nedostatkové vzdělání nebylo překážkou, aby se stal v budoucnu slavným spisovatelem. Od svých patnácti let začínal Averenko pracovat - nejprve jako úředník v dopravní kanceláři v Sevastopolu, poté jako úředník v dolu na Ukrajině a následně na editelství dolu, které se přesunulo do Charkova. Averenko se tak dostává do civilizovanějšího prostředí, které mu skýtá nové možnosti.

Averenko byl vždy vnímavým pozorovatelem okolního světa, k tomu navíc obdařen smyslem pro humor a bujnou fantazií. Tyto schopnosti ho dovedly k tomu, že se brzy chopil pera. První humoristický časopis, ve kterém Averenko publikoval, byl

„*Žurnal*“. V počátcích své novinářské činnosti Averenko vystupoval také jako kreslíř a karikaturista. Následoval časopis satirické literatury a humoru „*Žurnal*“, který Averenko od roku 1906 dokonce redigoval, ale carská moc brzy zakázala jeho činnost. Po krátkém redigování dalšího charkovského časopisu (v podstatě pokračování časopisu „*Žurnal*“) Averenko odjíždí s takto nabytými literárními a novinářskými zkušenostmi za kariérou do Petrohradu.

---

² A. T. Averenko, *Život v Sevastopolu*, (Moscva, 1990), s. 27.

Rok 1908 se stává dle leflitým mezníkem v Averkenských literárních dráze, kdy začíná jeho velice plodné petrohradské období. Averkensko se ujímá práce v upadajícím časopise vydavatele M. G. Kornfelda, kam přispívá svými povídkami, fejetony, divadelními recenzemi a karikaturami. Talent Averkenska ocenil jak vydavatel, který z něj brzy učinil hlavního redaktora, tak například spisovatel A. Kuprin. Z povodního brzy vznikne nový humoristický časopis, z něj nejpopulárnější humoristické periodikum pro edrevolu ruského Ruska, které je těsně spojeno právě se jménem A. T. Averkenska.

*Šel (...) stál na straně společenských reforem v liberálním a demokratickém duchu, ale zároveň chtěl i docela prostě bavit. Smích tu nebyl jen prostě edkem k urychlení reforem a ovlivnění společenského mínění, ale i cílem sám o sobě, ventilem, uvolněním každé napětí a pro i-ujícím ovzduší. Averkensk v smích, to je chechtot z plna hrdla, smích plynoucí v podstatě z životní radosti.*³ časopis tak obsahoval nejen fejetony s aktuální politickou tematikou (například pranýřování carské byrokracie), ale i různé povídky a humoresky z každodenního života.

fungoval do roku 1913, kdy došlo k neshodě mezi vydavatelem a několika Satirikonci (Averkensko, A. Radakov, N. Remizov a další). Tato skupina hned založila nový časopis ve stejném duchu, jehož hlavním redaktorem byl zvolen Averkensko. Periodikum se stalo velmi populární v celém Rusku (ať už například i poslední car Mikuláš II.) nejen díky osobě Averkenska, ale i díky spolupráci s adou významných spisovatelů, humoristů, básníků a karikaturistů (například Teffi, S. Gornyj, S. Gornyj, V. Azov, A. Buchov a občas i O. Mandelštam, N. Gumiljev, L. Andrejev, A. Kuprin i V. Majakovský). Nekonfliktní a přátelská povaha Averkenska dokázala stmelit tak rozdílné osobnosti. Redakce neměla v oblíbenosti futuristy a obecně umělců moderny, přesto pozval Averkensko ke spolupráci Majakovského. Domníval se, že by jeho příspěvky mohly být pro časopis zajímavým osvělením (a možná také chtěl dát mladému umělci –anci, jak to často dělával). Averkensko se jako redaktor kromě příjemné práce v dobrém kolektivu musel potýkat i s nepříjemnostmi, jako byla například carská cenzura a její neúprosní strážníci. Často nacházeli ve statích Averkenska přestupky proti cenzuře, když pranýřoval tehdejší carskou byrokracii a politické představitelé Dumy. Za takové prohřešky dostával nemalé pokuty i výhršky v zením.

předčil první světovou válku i obě revoluce (Únorovou a říjnovou v roce 1917), ale ty jen krátce. V pozdějším období války se obsah časopisu mnil, nebo

---

³ PUTNA, M. C., *Rusko mimo Rusko (I. díl)*, nakl. Petrov, Brno 1993, str. 176

Satirikonci patili mezi obránce vlasti a patrioty, kteří se snažili podpořit Rusko v boji proti německým nepřítelům alespoň svým psaným slovem. Averenko jako redaktor velkého časopisu to považoval za svou občanskou povinnost, a tak v této době psal hojně tzv. vojenské fejetony. Terčem jejich výsměchu a hanobení se stal vnější nepřítel a nahradily Avenkovy v obvyklý humor. Tento –ovinistický tón však Avenkovovi dlouho nevydržel a svou satiru zaměřil na negativní stránky života v Rusku způsobené válkou (např. povídka

„) nebo se vnoval o své obvyklé tématice o tj. životní podmínkách obyvatel, lidské nedostatky i oblíbená detská oblast. V nich poukazuje na ohavnost války a usvědčuje ty, kteří zneuctívají války ke svému prospěchu (podvodní prodejci, zloději a úplatkáři). K Rusku a ruskému národu zaujímal zároveň kritický i humorný vztah, nebo láska k nim ani jinak nedovolila. Věřil, že ruský národ je ve své podstatě dobrý.

Příchází Únorová revoluce roku 1917 a Satirikonci ji nadšeně vítají jako příslib svobodnějšího života v Rusku. Ve svých příspěvcích plně podporují Prozatímní vládu a vkládají do ní naději. Na adresu carské rodiny se objevují nelichotivé fejetony (např. Avenkovy fejetony „nebo „), za nichž se později kál, když za vlády bolševiků přehodnotil svůj vztah k carské době). V Avenkových fejetonech je dobře patrná evoluce jeho názoru a postoje k probíhajícímu událostem. Ve fejetonu „neskrývá své rozčarování po Únoru 1917, kritizuje Prozatímní vládu, její nedokázané elitní síly bolševické moci, a odsuzuje zde nepatriotickou politiku bolševiků. Avenko se vysmívá chorobné máni mýtingů a rezolucí (fejeton „), ale také upozorňuje na nebezpečí bolševismu (fejetony o Leninovi) a na katastrofu, do níž se Rusko řítí (fejeton „). Po převzetí moci bolševiky jsou Avenkovy fejetony naplněny tragickým pocitem nenapravitelnosti a zoufalství (fejeton „). Satirikonci odmítali bolševickou moc, přesto je třeba pár měsíců po říjnu 1917 mohl jejich časopis vycházet. Humor čerpal z nových společensko-politických problémů, které se jim mnohdy zdály groteskní. Zachycovali první okamžiky komunismu v Rusku (Avenko: „). Společenský význam Avenkova tkví v tom, že se nikdy nezdráhal veřejně kritizovat politickou situaci v Rusku. Tomu učinili konec bolševici, když v polovině roku 1918 zakázali činnost časopisu

Petrohradské období Avenkovyho života se ale neomezovalo jen na práci okolo časopisu „. Přispíval i do jiných časopisů a novin (např. po Únorové revoluci do politicko-satirických časopisů „ a „), do almanachů nebo kolektivních děl. Avenko také hodně cestoval, s kolegy Satirikonci například podnikl cestu do západní Evropy.

Výsledkem byla v roce 1911 jejich společná kniha (humorné vyprávění)

. Kromě toho publikoval Averenko knihy humoristických povídek: ( ) (1910), v tomtéž roce , (1912) nebo sborník v novaný d tem a pojednávající o d tské psychologii (1916). Mezi poslední knihy vydané je-t v Petrohrad pat í novela (1917) ó jedno z mála jeho v t-ích prozaických d l.

Averenko byl rovn ěl autorem drobných divadelních her pro malou scénu a n kdy i své povídky upravoval pro jevi-tní provedení. Um lecké prost edí divadla ho vřdy p itahovalo (m l dlouholetý vztah s here kou Sadovskou) a to jej doprovázelo i na jeho spisovatelské dráze, když uřl jako slavný literát podnikal turné po Rusku i v zahrani í. Po ádal totiž humoristické ve ery, kde vystupoval nejen jako recitátor svých povídek a vyprav anekdot, ale také práv ě jako herec ve svých krátkých divadelních hrách.

2. 2. Út ěk na jih Ruska

V polovin ě roku 1918 (bol-ěviky zakázán asopis) byl Averenko nucen prchnout z Petrohradu. Na poslední chvíli tak unikl represím bol-ěvické moci. S Teřfi putuje dobrodruřn ě nejprve na Ukrajinu a odtud uřl sám na jih Ruska. Fejeton

dob ě mapuje jeho cestu na Krym (nejdel-í zastávkou byl Rostov na Donu). Averenko se tak dostává do rodného Sevastopolu, který se stal jeho posledním úto i-t m v Rusku. Zde pí-ě fejetony pro místní noviny (pozd ě ji) o aktuální politické situaci nebo o stísn ěných materiálních podmínkách ruských uprchlík ě. N které se je-t nesou v patriotickém tónu, nebo Averenko stále doufá ve vít zství šbílýchě, které se snařl v-ěmofn ě podpo it (po ádá nap ě dobro inné ve ery pro pot eby Dobrovolnické armády). Zam stává jej rovn ěl spolupráce s nov ě zalořeným divadlem , se kterým hostuje i v jiných jihoruských m stech. Sta il zde také vydat knihu povídek , která není p ěli- ě humorn ě lad ěná a jejířl metaforický název v sob ě skrývá kritiku bol-ěvické moci. Za átkem listopadu roku 1920 se i Sevastopolu zmoc uj řrudíě, a tak Averenkovi nezbývá neřl navřdy opustit Rusko.

2. 3. Emigrace (ěskoslovensko)

Mnozí ru-t ě b ěnci prchali do západní Evropy p ěs Konstantinopol, kde se koncem roku 1920 v první etap ě emigrantského řlivota ocitl i Averenko. Zde strávil rok a p ěl a ani

v této době neustávaly Averenkovy aktivity. V Konstantinopoli brzy vzniká ruský nacionalistický časopis *Pravda*, kam Averenko přispívá svými fejetony o bídném životě ruských emigrantů nebo o různých aktuálních tématech. Ve snaze navázat na tradici založil vlastní časopis s názvem *Pravda*, jehož obsah téměř celý vyplýval sám. V Konstantinopoli založil malé divadlo jím známého názvu *Pravda* (společně se Svobodinem) a s ním odjíždí na jaře roku 1922 na turné po balkánských zemích a střední Evropě (včetně Československa). V Konstantinopoli dále vydal několik knih povídek (1921). Jedná se o jediný sborník povídek v novějším tématu revoluce a občanské války, v nichž zobrazuje například Lenina nebo Trockého. Tento sborník je znám tím, že se o něm vyjádřil Lenin v časopise *Pravda* a povídkou *Pravda*, dokonce pochválil. Nicméně Lenin dal Averenkovi nálepku, která je – dlouho přetrvávala v sovětské kritice – nazval jej: *šarlatán*.⁴ K dalším Averenkovým aktivitám v Konstantinopoli se patří vydání knihy jeho povídek o první etapě emigrantského života *Pravda* (1921). Obsahuje veselé i smutné příběhy z pohledu ze života ruských emigrantů v Konstantinopoli pojednávající o jejich snaze přizpůsobit se novým životním podmínkám. V roce 1922 je v Konstantinopoli dále publikována jeho kniha *Pravda* a *Pravda* (obsahující zážitky ze Krymu).

V úvodu roku 1922 přijíždí Averenko do Československa. Kopcovitá Praha na něj udělala dojem, stejně tak jako přátelské a vlídné prostředí ruských emigrantů. Proto si vybral Prahu jako stálé bydliště. Praha byla v té době významným centrem ruské emigrace, která měla plnou podporu prezidenta T. G. Masaryka. Averenko se zde sblížil například s překladateli V. Šervínkou a A. Nesým, kteří se pak zasloužili o popularizaci jeho díla v českých (překládali je do češtiny), s novinářem o ruským korespondentem v Praze pro ruské zahraniční noviny K. Belgovským nebo editorem *Pravdy* Vigovským. Záhy po příchodu uspořádal Averenko humoristický večer ve Smetanovské Obecního domu, který měl obrovský úspěch. Následovala celá řada vystoupení v českých, moravských a slovenských městech, a dále i na Zakarpatské Rusi, která v té době patřila k Československu. V Praze spolupracuje s německými novinami *Prager Presse*, kde se objevila série Averenkových povídek o Praze a pražských obyvatelích. Z Prahy Averenko odchází vydávání svých sborníků povídek v různých emigrantských knižních vydavatelstvích. Tak například v roce 1923 v Berlíně vychází sborník *Pravda* (tón protestu proti sovětskému zřízení) nebo malý

⁴ Citace V.I. Lenina převzata z knihy: *Pravda*, Praha, 1999, s. 296

sborník divadelních her (např. tehdy populární hry nebo ...). V roce 1924 publikuje varšavské vydavatelství jeho sborník ..., který obsahuje celou galerii portrétů známých lidí a podvodníků nebo povídky o mravech v umleckém prostředí. Poslední sborník vychází Averkovi v Praze roku 1925 pod názvem ... (obsahuje převážně starší fejetony z petrohradského období), v tomto roce pak i jeho román ... .

Z Prahy Averkovo často vyjížděl na turné do zahraničí, kde pokračoval ve své tvorbě humoru (jako bavič, recitátor svých povídek, herec a neúnavný organizátor v jedné osobě). Vystoupení v Berlíně na přelomu roku 1922 / 1923 odstartovalo turné po východoevropských zemích (Pobaltí, Polsko, Rumunsko, Srbsko a další). Averkovo byl plný elánu a životního optimismu a měl ještě mnoho dalších plánů do budoucnosti (např. cestu do Ameriky), jeho zdravotní stav mu však zabránil v jejich realizaci. V roce 1924 se v Praze musel akutně podrobit oční operaci, po které mu bylo zakázáno číst a psát. Přidala se i srdeční choroba, která Averkova upoutala na lůžko. I přesto jej humor ani fantazie neopouštěly do poslední chvíle. Psát sice nemohl, ale v noci přesto nespavostí vymýšlel anekdoty v hlavě a ráno je poté někomu diktoval.

A. T. Averkovi bylo 43 let, když zemřel 12. 3. 1925 v Praze. Pohřben byl na pražských Olšanských hřbitovech, kde mu v roce 1930 nechala rusko-česká společnost *Mir* na jeho hrob vztyčit památník.

2. 4. Rysy Averkovy tvorby

Humorista A. T. Averkovo psal především krátké povídky a fejetony. Drobné literární a publicistické útvary volil zejména také proto, protože poskytovaly v této možnosti pro realizaci komiky. Dílo s tímto úkolem má být krátké, musí obsahovat zápletku, rozuzlení a pointu v závěru. Takovou strukturu je možné v Averkových povídkách nalézt. Není ale snadné zobecnit téma jeho humoristických próz, protože disponuje velmi širokou paletou námětů.

V publicistice psal Averkovo fejetony na aktuální politická témata a politické satiry. V předrevolučním Rusku byly často předmětem zobrazení, a tedy i výsměchu, buď skutečné nebo i smyšlené postavy petrohradského veřejného života a například postavy představitelů Dumy nebo známé méně významné osoby z byrokratického aparátu apod.

Krátké humoristické povídky Averkova se tedy vyznačují rozmanitostí námětů, autorovou nevyčerpatelnou fantazií, vynalézavostí a přirozeným humorem, který je dobrušdný a shovívavý. Podle mínění D.A. Levického je možné Averkovy povídky

pes ve-kerou r znorodost rozd lit na dv skupiny, a to na humoresky spjaté s kařdodenním řivotem a na grotesky.

U první skupiny autorovi poskytovalo materiál pozorování okolního řivota a jeho projev . Jeho zájem vzbuzovaly řivot a mravy m stských obyvatel, p edev-ím petrohradských, kdyřl je-t spisovatel mohl řlít v Petrohrad . V dílech se odráří bou livý řivot velkom sta v pokrokové dob plné technických novinek, jako byl nap . gramofon (povídka), telefon (povídka) nebo automobil (povídka). Vlivem t chto nových objev se m ní zp sob řivota ve velkom st , ale zároveň p etrvávají n které tradi ní zp soby a návyky, nap . co se tý e spole enské etikety ó jak správn p íjmat hosty o církevních svátcích. Rusové m li v oblib je vydatn oslavovat a zapíjet (nap . povídka nebo). Jiná povídka je nap . zam ena na nelichotivý lidský fenomén ó pomluvu. Charakterové nedostatky lidí ó jako je p etvá ka, strojenost nebo nesmyslnost konverza ních fráží - a bezduchost doby praný uje v povídce . V povídce se Aver enko vysmívá nesmyslné a slepé ví e v pov ry. Jeho humor ale m fle být i melancholický, který je doprovázen zádu m ivostí, jako nap . rta , ve které zachycuje pocity smutku a opu-t nosti. Autobiografická povídka pojednává o vzájemné odcizenosti lidí (Aver enkovy první dojmy po p íjezdu do Petrohradu). Spisovatel má za to, fle lov k ke svému řivotu pot ebuje mít okolo sebe p ív tivé lidi a útulné prost edí (ó povídka z roku 1917). Aver enko zachycoval i tragické momenty ruského řivota - v dob první sv tové války vznikla nap . povídka , která obsahuje autorovy vzpomínky na d tství (setkání s kamarádem z d tství ve vojenském lazaretu ó ten byl jako d stojník ve válce ran n a byla mu amputována ruka). V takových dílech dochází k mí-ení tragického a komického.

Petrohrad skýtal opravdu nep eberné mnořství syřlet ó Aver enko také asto psal o um leckém prost edí. Novému modernistickému um ní se vysmíval v povídkách nebo . Tato díla by v-ak bylo vhodn j-í adit spí-e do druhé skupiny Aver enkových próz, a to mezi grotesky. Poslední dv jmenované povídky by se daly nazvat satirickými groteskami, tzn. díly satirickými a parodijními, která vycházejí z reálných fakt , ale zároveň obsahují groteskní princip. Dal-ími p íklady tohoto druhu grotesek mohou být povídky rovn řl z um leckého prost edí ó (o modernistických um lcích), (humoreska o spisovatelích a básnících), (z divadelního prost edí) atd.

Základem grotesek je komika samotných situací nebo charakter postav a jsou vytvořeny především autorovou fantazií, která tyto v podstatě reálné figury s neobyčejným charakterem staví do fantastických situací. Jako příkladem může posloužit povídka

, kde hlavní postava Chimikov je ufi jen svým charakterem komickou postavou. Je to podivín, posedlý utkvělou představou (rytí ský duch), která ale není slučitelná s realitou. Hlavní postava se tak ocitá v situacích pro tená e sm -ných, ale postava sama je proflívá zcela vášn , afi tragicky. Avenko má l zálibu v odchylkách od pravidel, a tak se snažil tyto své smylené postavy jakoby z jiného světa ospravedlnit před tená em, ba dokonce si získat tená ovy sympatie k nim.

3. Úvod ke stylistickému rozboru

V obou povídkách A. Aver enka, které jsou předmětem mého stylistického rozboru, je hovorový styl nejvíce zastoupen, znázorním tedy nejprve jeho hlavní znaky (resp. znaky hovorové ru-tiny). V této kapitole se také zaměřím na charakteristiku výrazových prostředků, jelikož budou stát v centru stylistických analýz originálních povídek.

3. 1. Charakteristika hovorové ru-tiny

Široce patří do spisovného jazyka a proniká také do stylu umlecké literatury. A. I. Gor'kov ale například upozornuje na to, že vzhledem ke stavbě a oblasti použití nelze hovorovou ru-tinu zcela ztotožňovat se spisovným jazykem, protože hovorová ru-tina zahrnuje také dialekty nebo profesní slang aj. Specifika hovorové ru-tiny jsou dána hlavně těmito podmínkami: dialog (ústní forma), bezprostřední kontakt, nepřipravenost a spontánnost řeči a opora v mimojazykové situaci. V obsahovém plánu hovorové ru-tiny převládá konkrétní myšlení. Obsah vyplňuje soubor aktuálních informací o podle určení A. N. Vasiljevy je to informace širší, méně přesná, méně vyčerpávající a méně důležitá.⁵ Dále je charakteristická nízká úroveň obsahové nasycenosti, to znamená, že se objevují zbytečná slova a fráze. Zato vysoká je emocionální nasycenost obsahu. Převládá subjektivní přístup, konkrétní nad abstraktním a asociativní způsob myšlení.

Hovorová ru-tina v umlecké literatuře je upravená reprodukcí živé řeči, ale text zpestřuje a stejně tak repliky mezi postavami obohacuje a dodává jim na živosti.

3. 1. 1. Lexika

Lexikální oblast hovorové ru-tiny je velmi rozmanitá, a to E. A. Zemskaja popisuje zejména v rámci tematického okruhu a skutečnosti, že se hovorová řeč realizuje ve dvou tóninách – vážné a flirtovní. Rovněž flirtovní je podle ní důležitá, neboť: širší, méně přesná, méně vyčerpávající a méně důležitá.⁶ Mohou se vyskytnout archaismy, které mají ironický charakter (například: ...).

⁵ ... 1976,

. 74

⁶ ... 1979, . 28

E. A. Zemskaja dále hovoří o sémantickém synkretismu a mnohovýznamovosti v souvislosti s tím, že se v hovorové ruštině hojně vyskytuje slovo, které obsahuje více smyslových sloflek (v provedení na spisovný jazyk se mohou tyto významy vytratit). A. N. Vasiljeva podotýká: š

„Objevují se slova s posunutým sémantickým významem. Hovorové slovo může vzniknout tak, že je běžný výraz pouflet v novém, neobvyklém kontextu“ A. N. Vasiljeva hovoří o š

Od neutrálních výrazů (synonymních ekvivalentů) se hovorová slova liší také vysokým stupněm emocionality, která způsobuje pévalu slov s negativním odstínem, slov familiárních, snížených, flertovních, ironických apod. Vlivem subjektivního hodnocení je rozšířená hyperbola nebo litotés. Expresivita vyjádření, zvýšená emocionalita a spontánnost e i vedou také k vytváření kontrastů například spojení kladného a záporného slova (! !) nebo k záporným synonymům a antonymům (! - e eno zlostn). V hovorové lexice je široká vnitřní stylistická synonymie, v níž se slova liší odstínem konkrétního významu, stupněm sníženosti atd.

V souvislosti s obraznými pojmenováními hovoří E. A. Zemskaja o štipických hovorových metaforách⁹, pomocí nichž se vyjadřuje podstata výrazu skrze nějaký jev a abstraktní pojem skrze konkrétní slovo (například nepoádek, míchanice). Existuje specifický typ hovorové metafory, v jejímž základu stojí slovo vzaté z frazeologického obratu, a přitom zachovává jeho plný význam (například sloveso pochází z frazeologismu). Hovorová ruština vyvolává rovněž metonymii, která se svou funkcí blíží k elipse (například = za ným, kdo má límec).

3. 1. 2. Morfologie

Hovorový styl má své zvláštnosti i v oblasti morfologie, která se liší: š

---

⁷ . 134 , . . . , 1976, .
⁸ Tamtéž, str. 142
⁹ , . . . , 1979, . 41 .

Významným prostředkem syntaktického spojení v hovorovém jazyce je rovněž poádek slov ve větě a intonace, zatímco gramatické prostředky jako spojky atd. ustupují do pozadí. Významové prostředky spojení převládají nad prostředky morfologickými. Poádek slov ve větě může být takový, že na začátku věty stojí slovo významově akcentované (např. *Proč jsi šel?*). Pro adjektiva je charakteristická postpozice (např. *Byl jsem šťastný*).

Stavba souvětí se v hovorové řeči liší od spisovného jazyka tím, že místo podřadných spojek se vyskytuje asyndetické (bezesponožné) spojení vět, a tím se podstatně mění charakter souvětí (je-li věta jednoduchá, může být i složená).

3. 2. Prostředky expresivity v povídkách A. A. Milera

Výrazové prostředky stylů jsou výrazově protikladem k prostředkům neutrálním (stylů bezvýrazových), které jsou typické pro spisovný jazyk. Styl umělecké literatury se ale vyznačuje tím, že může do sebe pojímat jiné funkční styly a jiné jazykové prostředky než je spisovný jazyk: š...

„¹¹ Autor uměleckého textu může svobodně volit mezi lexémy různé stylové hodnoty (aktuálním užitím daného výrazu vzniká štylová hodnota kontextová¹²). Volbou výrazu s různým příznakem tak vytváří mezi nimi kontrasty například v lenivém knižním lexému do textu zalíbeného převládá neutrální a hovorové slovní zásobí. Proces, kdy se v domění užívá jiných výrazových prostředků než neutrálních, se nazývá stylizace. Jazyk umělecké literatury se vždy opírá o neutrální vrstvu spisovného jazyka, která tvoří určitě pozadí, nepřiznakovou vrstvu, na níž se poté vyjímají výrazové prostředky. Tak vzniká štylová příznakovost a nepřiznakovost, která je podmíněna existencí synonymních výrazových prostředků¹³.”

3. 2. 1. Expresivita v rovině lexikální

V lexikální výstavbě uměleckého díla je specifická oblast pojmenování. Každý autor se snaží neúplně pojmenovávací jednotky na menším úseku textu, a to vede k bohatému užití synonymních lexémů.

¹¹ ...
¹² ... 2008, ... 278-279
¹³ Tamtéž, str. 97

Slovo jako lexikální jednotka může mít expresivitu citovou nebo zvukovou, která mu zůstává i v platnosti pojmenování. V aktuálním užití však může získat citovou expresivitu i slovo neexpresivní. V takovém případě se pak jedná o expresivitu výrazovou, která je dána nápadností ve způsobu užití slova. Může echovat v rámci lexikálního významu rozlišuje složku pojmovou (je dána tím, čemu slovo označuje) a složku pragmatickou, která odráží stanovisko autora k výrazu v aktuálním kontextu (emocionalita, afekt aj.), a tím se vytváří její další konotace.

Zvukovou expresivitu mají především citoslovce nebo také slovesa od nich odvozená. Citový stav mohou vyjadřovat nejen citoslovce, ale rovněž i slova významová (např.

„ne“ mohou nést citovou expresivitu. Silně expresivní jsou záporná citoslovce jako je klení (např. „ne“). Pomocí citové exprese se vyjadřuje také citový vztah k pojmenovávané věci. Pro označení kladného vztahu se užívají slova zdvořilá, pro záporný vztah pejorativní pojmenování (dysfemismy - hrubá slova nebo nadávky jsou silně expresivní). J. Bečka zmiňuje tzv. štylistické determinanty¹⁴, což jsou pojmenování složená z neutrálního a expresivního slova (např. *ztracený vítr*), a dále k problematice expresivnosti dodává: *Štylistická citová expresivnost má ironické užití slova. Mluví jí vyjadřuje pravý opak toho, co míní.*¹⁵ V tomto případě se nejedná o užívání slova kladně hodnotící ve smyslu záporně hodnotícím, přičemž pravý smysl odhalí kontext.

Apelovou expresivitu mají jen apelové citoslovce (např. *hej!*, *halo!*). Výše již byla zmínka o výrazové expresivitě, je-li pojmenování užitó neobvykle v konkrétním kontextu. Mezi taková pojmenování patří archaismy (výrazy vyšlé z užívání), neologismy (nová slova), slova v rozporu s kontextem (mohou vznikat humorné situace) nebo nepřímá pojmenování (metafora aj.). Také exotická slova se v textu vyjímají a mohou sloužit jako prostředek výrazové expresivity (např. *pampa*).

Nejvíce možností k výrazové expresivitě poskytují pojmenování nepřímá. Jsou to taková pojmenování, kdy jev skutečnosti není označen přímo (slovem s příslušným lexikálním významem), ale skrze slovo, které lexikálně označuje jiný jev. To dokládá J. Bečka slovy: *Štylistická výrazová expresivita přímo u elementárního pojmenování, když však nepřímé pojmenování má jiný úkol a výrazová expresivita jej pouze doprovází.*¹⁶ Přeneseným pojmenováním na základě vzájemné podobnosti (jen naznačené) vzniká *metafora*, přičemž podobnost se může vyskytovat v nejrozličnějších podobách (barva, tvar aj.).

¹⁴ BEČKA, J. V., *česká stylistika*, Academia, Praha 1992, str. 121

¹⁵ Tamtéž, str. 123

¹⁶ Tamtéž, str. 130

astým typem metafor je personifikace ó zosobn ní neffivých v cí. Podstata metafory um lecké prózy spo ívá hlavn v konkretizaci výrazu (zvý-ení názornosti pojmenování) a projevuje se v ní také zna ná subjektivnost výrazu, nebo vychází z autorovy p edstavivosti. Metafora obohacuje jak výrazovou stránku díla, tak i obsahovou. Existence metafor v literárním díle m fle dát podn t ke vzniku dal-ích metafor (nap .

, ...). Podobnost p ímo vyslovená je charakteristická pro *p irovnání*, která dopl ují nebo nahrazují bu p íslovce nebo adjektivum. asto je doprovází spojky , , , aj. (nap . ,

.). Pomocí expresivních p irovnání lze vystihnout skute nost v novém pohledu a výraz tak získává náladové a citové lad ní. Op t záleffí na autorov fantazii, do jaké míry podtrhne základní sd lení ur itým p irovnáním. N která p irovnání mohou být i názorná (p ed tená em tak vzniká obraz). Dal-í z nep ímých pojmenování je *metonymie*, která pojmenovává v c skrze slovní ozna ení jiné v ci, s níff je v p ímém vztahu, a to bu místním, asovém nebo p í inném (nap . .../

.). Metonymie tak n kdy umoffi uje zestrutit výraz. Na vnit ním vztahu je rovn ff zaloffená *synekdocha*, která nej ast ji ozna uje celek skrze jednu jeho ást. M fle se jednodu-e pouffít singulár místo plurálu ó J. Be ka hovo í o synekdochickém singuláru. Pokud se jedná o zápornou v tu, pak synekdochický singulár zápor dále stup uje.

Frazeologismy tvo í zvlá-tní oddíl ve slovní zásob jazyka. Jedná se o sloffená pojmenování a ustálená spojení, která mohou expresivitu rovn ff umoc ovat. M. echová se k problematice frazeologism vyjad uje takto: *šFrazeologické jednotky lidového p vodu bývají v literárním díle výrazn p íznakové a jejich uffítí musí být dob e motivováno.š*¹⁷ Frazeologismy se ustálily za ur itých situací, opakujících se v flivot . V nich není pot eba p emý-let nad pojmenováním skute nosti a pouffije se jiffi zaflitý obrat. Mnohé frazeologismy odpovídají jednomu slovu (nap . - , -), jiné mají podobu opisných výraz a vycházejí z pojmenovávacích jednotek s konkrétním významem, který ve frazeologismu p echází v abstraktní (nap .). Nejvíce je v um lecké literatu e roz-í ená hovorová frazeologie (nap .), k níff má blízko frazeologie lidového p vodu (má hrub-í charakter ó nap .). Irina Golub v souvislosti s výrazovostí frazeologism hovo í: š

¹⁷ echová, M. a kolektiv autor , *Sou asná eská stylistika*, ISV nakladatelství, Praha 2003, str. 278

..¹⁸ O hovorových frazeologismem dále autorka tvrdí, že jsou: š

, , , (. , , ,
...,)¹⁹. Právě satirici a humoristé používají často snílenou frazeologii (např. k charakteristice určité postavy) anebo také parodicky užitou knižní frazeologii, která má sloužit ke zesměšnění.

3. 2. 2. Expresivita v rovině morfologické

Z morfologických prostředků, které mohou ve vztahu nabýt výrazové expresivity, se vyjímá tzv. šintenzivní plurál²⁰ (např. *Dlá milosti a drahoty*). V literárním textu se ke zvýraznění užívá také prezentu historického (výřekem byla jí), kdy dochází k rozporu mezi tvarem slova (resp. slovesa) a zobrazovanou skutečností. Dochází se přeneseně z minulosti do přítomnosti, sloveso v přítomném tense označuje minulý, a tím získá vypravování dynamiku a živost. Z textu mohou dále vybojovat genitivní vazby u sloves (tzn. sloveso + substantivum v genitivu), které mají buď archaický ráz nebo slouží k humornému podbarvení vyjádření myšlenky.

3. 2. 3. Expresivita v rovině syntaktické

Expresivitu v textu lze nalézt ve výpovědích výzvných a hodnotících. Podtrhuje ji užití jen samotná volba vztahu (např. rozkazovací nebo zvolací) i výběr expresivních pojmenování, výrazná jsou nepřímá pojmenování. Ve vztahové struktuře to jsou buď vztah vložené, neúplné nebo vztah inverze (převrácený pořádek slov ve vztahu, např.

...). O elipsách jí byla řeč v kapitole o syntaxi hovorové řeči. Ty rovněž slouží k expresi. Spouívají ve vynechání určitého členu vztahu, který je zřejmý z kontextu. Zvláště vynechání slovesa je výrazné a přispívá vztahu na dynamice.

Expresivitu umocní také emfatické otázky, které přinesí tvrzení nebo popisek nějaké skutečnosti, aniž by vyžadovaly odpověď (např. *! - !*

?). Často je doprovází i hyperbola. Od běžných tázacích vztahů se emfatické otázky liší: š...

..²¹

¹⁸ , . . . , , 2001, . 115-116

¹⁹ Tamtéž, str. 116

²⁰ BEKA, J. V., *eská stylistika*, Academia, Praha 1992, str. 209

²¹ , . . . , , 2001, . 426

Prostředkem zvýrazujícím koherenci textu (vzájemná návaznost jednotlivých vět, odstavců atd.) je paralelismus, tedy specifický typ opakování. Autor tak díky stereotypnosti vyjádření a v umleckém textu dochází k opakování situací a dějů. Opakovat se může složitější větná konstrukce nebo jen slovo, například ve větě: „V těchto tématích souvítí. Prostřednictvím návratu je buď potvrzena důležitost slova / v této konstrukci nebo je jí dosaženo komického efektu.“

Expresivitu syntaxe lze spatřovat v narůstající uzavřenosti vět, například nedokončení fráze, která se označuje tečkami. I. Golub o interpunkci píše: š

„š“²²

Zvláštností syntaxe může být také představení a samostatné vydání jména před touto, díky čemuž je jméno zdůrazněno. Předznamenává téma další věty, ve které je rozvinuto (například

!

!). Tento syntaktický prostředek I. Golub nazývá š
š nebo š „š“²³.

²²

²³ Tamtéž, str. 428

4. Rozbor originálu povídky š kritice p ekladu

ō ó podklad ke

Obsah

D j za íná u mo ského pob eflí, kde se potkávají dv hlavní postavy povídky ó malí Rjumin a šne– astníkō Pampasov, který se práv hodlá utopit. Rjumin jej vytáhne z vody a když mu Pampasov vylí í svou bídou situaci, nabídne mu pomoc a vezme ho k sob dom . Rjumin mu velkoryse poskytne st echu nad hlavou, oble ení i jídlo, ale brzy pozná, že tohoto lov ka nem l v bec zachra ovat. Pampasov si vesele flije na ú et druhých a v bec mu to nep ípadá divné. Rjumin maluje obrazy, zatímco Pampasov se rozvaluje na jeho pohovce a nemá se k ni emu. Rjumin se mu snaží v–emofln pomoci a dokonce mu hledá práci. Pampasov sní o po ádné práci a vydává se tu za literáta, tu za u itele nebo za klenotníka, ale v–echno to jsou plané e i. fiádná práce, kterou Rjumin seflene, mu nevoní. Rjumin zatím v–echno trp liv sná–í, p estofe jifl poci uje, že je to zásah do jeho rozpo tu. Jednou Rjumin eká dámskou náv–t vu a vrací se z m sta dom . eká ho nemilé p ekvapení ó Pampasov nejen, že se nikam neodebral, ale navíc se za al dám dvo it. Rjumin je zpovzdáli sv dkem, jak jej Pampasov pomlouvá a dokonce, jak si vynutí na dám polibek. Rjumin vztekem bez sebe rad ji odejde. Vrací se v noci a rozespalému Pampasovi vynadá. Druhý den ráno je Pampasov vyhnán. Ten vyhrofluje, že se p jde op t topit, ale Rjumin to nechává tentokrát chladným. Dokonce jde s Pampasovem k mo skému pob eflí, aby se na to podíval. Opakuje se scéna ze za átku povídky, kdy se Pampasov šjde topitō, ale ví, že se blíflí jiní lidé, kte í jej op t zachrání. Rjumin jen z dálky pozoruje, jak si Pampasova odvádí dva neznámí muffi.

Název povídky (*Kámen na krku*) symbolizuje n jakou p ít fl, b emeno, kterým jist jsou lidé typu Pampasova.

Zdroj komi na

V povídce p sobí humorn celkový styl, který Aver enko pouflívá, a to st et stylu kniflního a stylu hovorového, který se vyskytuje jak v e i vyprav e, tak v e i postav. Jedna z frází Pampasova zní afl pateticky : š

... !ō

Sm –né je nejednou i konstatování vyprav e probíhající situace : š

, , , ó
.ō nebo š

, .ō

Humorná zní fráze Pampasova v rozhovoru s milenkou Rjumina, která svádí o tom, jak je drzý a naivní : š ! ó

. ?ō. Komi no vzniká také na základě nedorozumění při seznámení dvou hlavních postav, nebo při jméní zní stejně jako genitiv plurálu od slova (pampy = název jihoamerické stepi) : (Pampasov)š !ō, (Rjumin) š ?ō.

Humorný obsah replik mezi Pampasovem a Rjuminem je podtržen expresivními prostředky jazyka, které Averenko používá. Rjumin naěel Pampasovi práci a říká : š

! ... ?ō. Slovo se komicky vyjímá, do kontextu nezapadá. Sarkastická odpověď Pampasova je přímo zahlcená expresivitou : š ? - !

, , ō . , , ... , .ō

Ke konci povídky narůstá ironie a sarkasmus i v e i Rjumina, který ztrácí trplost : (Pampasov ó vzne-en , pateticky) š .ō a odpověď Rjumina - š ! , .ō

Ve své práci se zaměřím hlavně na expresivní prostředky, které Averenko v povídce uplatnil. Budu je zkoumat zejména na úrovni lexikální, a poté také na úrovni syntaktické a morfologické.

4. 1. Lexikální rovina

4. 1. 1. Lexika

Hovorová lexika

Rjumin :

- (ó úplný, naprostý)
- . (ó stra-n , d sn , pekeln)
- ... (ó nezávadný)
- , ! (zatracený; zde jako nadávka)
- . (ó klidit se, odcházet)

Pampasov :

- / (táhni!, mar-ven!)

- (ó párat se, piplat se)

- (ó -ílen)

- ! (ó naivka, hlupák)

Vyprav :

- o Rjuminovi - (ó vyk íknout, vyheknout)

(ó zanádat si)

(ó projevit)

(ó b hat, slídit)

(ó vlet t, vrazit)

(ó zasy et, zlobn za-eptat)

- o Pampasovi - (ó za vat, zak i et)

(ó zabru et)

(ó protáhnout, narovnat)

(ó neúnavný)

(,) .. (ó likvidovat,

po ádat)

Knifní lexika

Pampasov ó ! (ó najít, nalézt)

Vyprav ó (ó chrán nec)

(ó obyvatel)

(ó odívat, zahalovat)

- (ó domlouvát, p emlouvát)

Zastaralé výrazy

Pampasov ó (ó podnik, fivnost, obchod)

Frazeologické obraty

Vyprav :

- (o Pampasovi) ó (ó mávnout rukou, ud lat k ífl *nad kým*)
(zd d né *po kom*)

(ó popadnout se za hlavu)

(ó pokr ít rameny)

Pampasov :

- . (Nevzpomínejte na mne ve zlém.)
- (-tvát se pro nic za nic ó po ekadlo)
- (ó zavrtat, zabo it noc *do eho*)
- (, ani jím to nehne / jako by se nechumelilo)
- . (morální odpov dnost za n í smrt)

Rjumin :

- - ? (A to je v-echo?, Jenom tohle?)
-

Nespisovné výrazy (_____)

- (ó zle, -patn)
- (vtlouci)
- (ó idiot, blbec)
- (táhnout se, vléci se)
- , ...(místo)
- ...(zde ve významu tázacího zájmena)

Slova cizího p vodu

- (milady ó z angli tiny)
- - nep ímo obsafleno v p íjmení (pampas ó ze -pan l-tiny)

4. 1. 2. Nep ímá obrazná pojmenování

Metafora

-
- (o v domostech)
-
-
- ?

Metonymie

-
- (,)

Synekdocha

- „... (místo)
- , . (singulár substantiva více zesiluje zápor)

P irovnání

- - ,
- , , .
- .

4. 1. 3. Citová expresivnost pojmenování

Expresivní determinant

- , - , - , -

Dysfemismy (slova zhrub lá)

- (cáry, hadry) ó od slova
- (ohromná síla) ó od slova

Ironické uflití slova (pouflití kladných výraz k negativnímu cíli)

- , . ó reakce Pampasova na Rjumin v návrh, aby vzal práci u itele; toto je poslední Pampasova fráze, které p edcházela smr– hrubých slov o u itelském povolání
- , . , . ó slova Pampasova, kdyfl jej Rjumin vyhání z bytu

4. 1. 4. Jiné výrazové prost edky

- ze slovních druh slouflí k expresivit p edev–ím ástice, citoslovce a nadm rné uflití zájmen

ástice

- zesilovací : , , (. / .. a / .)
- hovorové : , (, ?/ .)

Citoslovce

- apelové : !
- hovorové : (, ..)
- ! (Jeflí–marjá!)

Zájmena

- , .
- ... (ó hovorové zájmeno od)

4. 2. Syntaktická rovina

Elipsa

- ! / , , ô
... (v obou v tách chybí zájmeno)
- ? (chybí zájmeno + pop ípad)
- ? - ? . (neúplná v ta)
- , ... (nedokon ená v ta)
- ... (nedokon ená v ta)
- .... ? (chybí sloveso)
- !...- ?
- , - , ? ( )

Zm na slovosledu

- shodný / neshodný p ívlastek :
- p ívlast ovací zájmeno za substantivem :

Citový d raz (d leflité na za átku)

- ..

Hovorová vsuvka

- ... ?

Opakování

- Opakování slov : , , .
- ? , ...
- , - , ? - .
- ... - ?

- Opakování situací, d j (paralelismus) :

- ..(za átek povídky) / ... (konec povídky)
- ! (fráze Pampasova, objevuje se na začátku i na úplném konci)
- ! (za átek) / ! (konec)

4. 3. Morfologická rovina

Genitivní vazba u sloves

- ... ?
-
-
- ...

Intenzivní plurál

- !

4. 4. Závěr

Protikladnost a estetických a hovorových výraz zejména v e i Pampasova a v rovin vyprávě pomohly vytvořit komiku situace, ve které se ocitly hlavní postavy. Humor podporují patetické fráze Pampasova, které jsou v rozporu s charakterem jeho osoby i s banalitou situace. Občas A. Averenko použije záporné slovo, které do kontextu v ty nezapadá a směřuje z ní vyvíjí.

Ze všech zkoumaných rovin je patrné, že nejvíce oblastí, která poskytla hodně možností pro vyjádření expresivity, je lexikální rovina. Kvantitativně je nejvíce zastoupena lexika hovorová a tento druh lexiky jako jediný je obsažen v e i obou klíčových postav a také u vyprávě. Kniflní lexiku je možné pozorovat především u samotného vyprávě, který jimi ironicky podbarvuje své komentáře k probíhajícímu ději. Povídka obsahuje poměrně dost frazeologických obrát a je zajímavé, že ty neutrální autor ponechal vyprávě a zato ty expresivní vložil do úst Pampasova a tedy záporné postav. Tento efekt autor uplatnil dále u nespisovné lexiky, dysfemismu a u ironického užití slova, které patří též výhradně k vyjádření Pampasova a tím je zdůrazněna jeho zápornost. Nepřímé obrazné pojmenování je nejvíce zastoupeno metaforou a tato rovněž patří k e i

Pampasova. Ze slovních druh expresivitu v ty nejvíce podporují zesilovací a hovorové částice, méně pak také citoslovce nebo zájmena.

Po lexice je výrazná také syntaktická rovina, v níž viditelně ji vystupují elipsy a nedokončené vety. V této prostoru pak zaujímá syntaktický prostor opakování a zdvojení téhož slova je možno upozorovat zejména u opakování otázky. Ve výstavbě textu A. Averenko rovněž uplatnil paralelismus, tedy opakování celých vět v těchto konstrukcích pro zdůraznění opakujících se situací a dějů.

Morfologie je u A. Averenka nejméně výraznou rovínou, v níž jsou zaznamenány obecné genitivní vazby u sloves, které se pojí s jinými pády. Ve vztahu k celku tedy tato rovina hraje jen nepatrnou roli.

5. Kritika p ekladu povídky šKámen na krku v podání Aleny Morávkové

5. 1. Zdroj komi na

Ve stylistickém rozboru originálu byla e o st etu kniflních a hovorových výraz a rovn fl o vyuffívání expresivních prost edk jako podklad komi na. Porovnám zde na stejných ukázkách, zda byl humor zachován v p ekladu Aleny Morávkové:

- š , ... !õ /
šPus te m do t ch pr zra ných nazelenalých vln...Jenom tam najdu klid!õ

- Za átek první v ty nezní tak nadnesen jako v originálu ó volila bych spí-e šNechte **mne** jít.../ Nebra te mi..õ. Ve druhé v t sloveso šnajítõ není kniflní ó mohlo by znít šTeprve tam naleznu klid!õ Domnívám se, fle pro v t-í soulad s originálem a pro vystífení patosu m ly být zvoleny knifln j-í tvary slov ve v t .

- š ,
.õ/ šSebevrah se lín bránil.õ

- P eklad je p íli–strohý a neutrální. Konec v ty je úpln vynechán, cofl je spí-e v neprosp ch p ekladu, protofle tato ást vyprav ova komentá e d je obsahuje humor a ironii. Konec by mohl být nap . takový: šbránil se lín , bez jakéhokoli elánuõ nebo šbránil se jenom tak na okoõ apod.

- š ! ó . ?õ /
šJestli mi dáte hubi ku, hned vám ji vrátím. **No tak, dejte si íct**, mylady...õ

- Zvýrazn ná ást zní oproti ruskému a trochu obhroublému šA?õ p íli– spisovn a lze to hodnotit jako posun stylistické nuance v neprosp ch p ekladu. Navrhovala bych tento p eklad šCo vy na to, mylady?õ.

- P: š !õ R: š ?õ / P: šPampin!õ R: šJaké pampy?õ

- V p ekladu je slovní h í ka zachována alespo v podobném zvukovém zn ní, ale práv tato podobnost (tvar slov není úpln shodný, tak jako v originále) snifluje expresivitu. Je to dáno samoz ejm moflnostmi daného jazyka, a tak tento p eklad lze hodnotit jako adekvátní.

- š ! ... ?õ /

šSehnal jsem vám hned dvoje kondice! Nabízejí **slu-né** podmínky...Chcete?ö

- P eklad obsahuje v i originálu neadekvátní slovo šslu-néö, které neodpovídá expresivnímu a trochu sarkastickému slovu š ö, které vystupuje z kontextu. Výraz škondiceö zní pon kud zastarale. P eklad by mohl znít, nap .: šDojednal jsem vám hned dv yu ovací hodiny! A podmínky jsou tam vcelku únosné...Berete to ?ö

- P: š .ö R: š !
 , .ö / P: šA moje krev padne na va-i hlavuö R: šS radostí! Je-t se p jdu podívat, jak se budete topit!ö

- Kniflní a nadnesená fráze Pampasova je p elofena neutráln , tém doslovn podle originálu a nevystihuje expresivitu v kniflnosti. Proto se domnívám, fle p eklad této v ty se zcela nezda il. Navrhovala bych tento p eklad : šNech va-e ruce poskvrní má krev.ö. V ta Rjumina je p elofena adekvátn , i kdyfl více ironie by p eklad jedin vylep-ilo - nap . šP jdu se je-t podívat, jak se nám to topí!ö

5. 2. Porovnání lexikální roviny

Lexika

- hovorová

- ó mali kosti (nep ekládá)
- , ! ó Mízero! (adekvátní výraz)
- . ó Seberte se a jd te. (Nejsou zd razn ny emoce - nap . by mohlo být : Pakujte se odtud.)
- ô // Zít ra p ijde jiný a vyhodí t . ó Výraz je neutrální a tudífl slab-í nefl stejný výraz v originále.
- ó *zabývat se* houfem malých idiot (Sloveso uvedené v p ekladu je bezp íznakové. Domnívám se, fle lep-í variantou je *piplat se*.)
- ó zbofl uju (Nejspí-vhodn j-í by bylo zachovat p íslovce ó nap . -*flen* .)
- ó náramný pros á ek (dobrý p eklad)
- ó vydechl (Hodnotím jako nevhodný p eklad, protofle slovesu chybí zvukový vjem.)
- ó zaklel (Výraz je p íli-spisovný.)
- ó snafil se uhodnout kařké jeho p ání (P edstavuje adekvátní p eklad, který vyuffil frazeologického spojení.)
- ó b hal po m st (neutrální sloveso)
- ó vb hl do pokoje (rovn fl neutrální sloveso)

- ó zlostn zasy el (adekvátní p eklad)
- ó zana íkal (p íli– spisovné sloveso)
- ó zavr el (Mofná lep–ím výb rem by bylo sloveso *zamumlal.*)
- ó neúnavná touha (neutrální p eklad)
- ó obojí likvidoval (Domnívám se, že sloveso se stylov nehodí.
Jako eventuální p eklad navrhuji ó *rychle mizelo / rychle konzumoval.*)

- knifní

- ó sv enec
- ó nájemník (Výraz neodpovídá knifnímu charakteru originálu.)
- ó -atily a obouvaly
- - ó p átelsky mu domlouvali

- nespisovná

- ó vtlouct (spisovné sloveso)
- ó vlá et se b hvíkam (neutrální p eklad)
- , ...- Váfln ... (Výraz je bezp íznakový ó mofný p eklad by mohl znít šVfddy o co jde...õ.)
- ...(Výraz zde má význam tázacího zájmena .) ó Tak pro tedy... (Krom nespisovného originál obsahuje je-t hovorovou ástici , proto by bylo vhodn j-í alespo místo štedyõ uflít štedaõ.)

- frazeologismy

- ó viditeln vyp j ené (Slovní spojení není p sobivé, a tak vhodn j-í je vyuflít rovn íl frazeologického spojení ó nap . šz druhé rukyõ.)
- . ó nevzpomínejte na m ve zlém (P eklad odpovídá p esn originálu a je v souladu s ním.)
- ó za mizernou hrst rýfle (P eklad tohoto frazeologismu povafluji za zda ílý, protože je originálním a p edev-ím ve slov šmizernýõ zachovává expresivitu.)
- ó str í nos (adekvátní p eklad)
- ó a nesly-í, nevidí (Výborný p eklad, p i n mfl bylo vybráno výstiflné frazeologické spojení.)

- ? ó Jenom to? (Zde je zřejmý vliv originálu na překlad - místo štož by bylo vhodnější výrazem štohlež.)

- dysfemismy

- ó cary (Adekvátní překlad, který uchoval expresivitu.)

- ó obrovská síla (šCítím v sobě obrovskou sílu, fle bych...ž ó Domnívám se, fle zde bylo nevhodné použito přídavné jméno, nebo se v něm ztrácí expresivita přirovnání. Pro větší soulad s originálem by bylo vhodné zachovat zesilovací zájmeno š : šCítím v sobě takovou sílu, fle...ž.)

Nepřímá obrazná pojmenování

- metafora

- ó odhozen malířovou pádnou rukou (Překlad je adekvátní, ó jen trpný rod u slovesa zní nepřirovně. Navrhovala bych jiný rod u slovesa, například: šKdyž ho pádná ruka malíře odhodila...ž.)

- ó vtouct do hlavy,..., jen pomocí přímého zásahu přístroje (Překlad je poněkud neobratný a navíc styl neodpovídá nespisovnému charakteru originálu. Volila bych například následující překlad: šJedinou ránou do hlavyž.)

- ó vyrval jste mi smrtce ze spár (Za rušivý element v překladu považuji slovo šsmrtkaž, nebo přímé hrubé nadnesené Pampasové frázi. Zvolila bych proto spíše možnost: šze spár smrtiž.)

- .. ? ó Znovu mi strkáte do vody? (Jedná se o doslovný překlad, který je adekvátní a uchovává metaforu. V tomto případě by ale podle mého názoru bylo možné zachovat obrazné vyjádření a v tuto příležitost přivést jiným způsobem - ve prospěch vyjádření humoru a banality - například: šVy chcete, abych se zase topil?ž)

- metonymie

- . ó Sehnal jsem vám hned dvojce kondice! (Metonymie byla zachována.)

- ó -atily a obouvaly dvě tlačky i nohy (Metonymie rovněž zachována.)

- synekdocha

- ... (místo) ó Nesta í mu moje -aty... (Tytty-pl. nejsou tak expresívni jako -sg., což by v p ekladu mohla vykompenzovalo, kdyby se substantivum postavilo na začátek v ty. P eklad synekdochu neobsahuje.)

- , . ó Nehnu ani prstem, abych vás vytáhl. (Adekvátní p eklad, který zachoval synekdochu stejně tak jako v originále expresivitu v ty podtrhuje singular substantiva.)

- p irovnání

- , ó fivou, hore nou innost pot ebuju jako vzduch. (adekvátní p eklad)

- , . ó Cítím v sob obrovskou sílu, fle bych mohl hory p ená-et...(První část p irovnání je slabá oproti originálu ó navrhovala bych p eklad šTakových sil mám, fle...õ. Druhá část v ty je výstižná p elofena frazeologickým spojením.)

- . ó Musím pracovat jako as. (zda ilý p eklad)

5. 3. Porovnání syntaktické roviny

- elipsa

- ? ó Uf jste vzh ru? (P eklad obsahuje plnou v tu.)

- ? . ó Pedagogiku. (Ochuzení p ekladu o první elipsu vede ke snížení exprese a vytrácí se flivost. P eklad by mohl znít : šA jakou cestu jste si zvolil?õ-šJá?/Jakou cestu? Pedagogiku.õ)

- .... ? ó To myslíte vážně ? (V p ekladu není elipsa.)

- (!) ? ó fie ne? (P elofeno výstižná .)

- , - , ? ó Tak vy íkáte-do vody? (P eklad zachoval elipsu šfle mám jítõ.)

- nedokon ené v ty

- , ... ó A pak, co když se to Nikolaj Petrovi dozví? (V p ekladu je v ta ukon ena.)

- ... ó S takovou chutí bych ti dal jednu do hlavy... (zachována)

- zm na slovosledu

- - sako z jemného sukna

- ó náramný pros á ek

- / ó v p ekladu jen nos / moje krev (neutrální p eklad)

- opakování

- , , . ó Vidím, fle ufl m máte po krk, jsem vám na obtífl.
(Monotónní opakování slova v e i Pampasova je v p ekladu vyjád eno jinak ó pomocí dvou v t, které si jsou významov blízké.)

- ? , ... ó Ten? P ijde, str í nos...(Domnívám se, fle pro vyjád ení expresivity m lo být v p ekladu zachováno zájmeno šteně nejspí-e dvakrát.)

- , - , ? - . / Tak vy íkáte-do vody? ó Do vody. (Opakování bylo zachováno.)

- ... - ? / Nabízejí slu-né podmínky...- Slu-né...?
(Opakování rovn fl zachováno.)

- opakování situací, d j

- , ...(V originále se dvakrát opakuje.) /

Nakonec mávl rukou, pohlédl úkosem na...(V p ekladu se také opakuje dvakrát.)

- ! ó Almuflnu zásadn nep íjímám. (V originále i v p ekladu se vyskytuje dvakrát.)

5. 4. Nedostatky p ekladu

- , ? / Jste slepý? ó Nebyla p eloflena hovorová ástice , cofl ochuzuje v tu o expresivitu.

- , / zavr el Pampin, hlavu v dlaních ó Domnívám se, fle árka mezi slovními spojeními v p ekladu je nevhodná (nejspí-vliv originálu). Za vhodn j-í povafluji postavení n jaké spojky a p idání slovesa nebo jen vlofení p edloflky p ed substantivum (nap . s hlavou v dlaních).

- / zrozpa it l ó Jedná se o neobratný výraz.

- ( ) , .../ to je *nepochybn* krásné a vzne-ené poslání...- Podle mého názoru je nadnesená fráze Pampasova p eloflena chybn , protofle Pampasov ji proná-í p esv d en a s nad-ením. Zatímco v p ekladu zní tak, jakoby se jej toto téma netýkalo a jen reagoval t mito slovy na tvrzení jiné osoby.

- .../ Nabízejí slu-né podmínky...- neutrální adjektivum

- / jen pomocí p esného zásahu p stí ó P eklad je p íli-opisný a spisovný.

- / smrtce ze spár ó Slovo šsmrtkaõ p sobí ru-iv a neobratn .
- ? / Nevím si rady. ó V p ekladu nejsou zd razn ny emoce.
- / dal jednu do hlavy ó Výraz šdo hlavyõ podle mého názoru není vhodný ó lépe by moflná vyzn lo nap . šjednu natáhlõ.
- ... ó Hovorová vsuvka není p eloflena, cofl ochuzuje text.
- , .../ Vzpomínáte, co jsem...- Vliv ru-tiny na p eklad - u slovesa chybí zvrtné zájmeno ššiõ.
- ... , . / ...vlezl do vody. P itom se nejist kr il. ó Druhá ást originálu je v p ekladu nevhodn vyd lena do samostatné v ty.

5. 5. Kritické zhodnocení

Z celkového pohledu je p eklad A. Morávkové propracovaný a ze základní významové linie nevybo uje. P esto analýza p ekladu ukázala ur ité odchylky ve vztahu k celkovému lad ní textu, kde expresivita originálu nebyla vřdy zcela dodrřena. Nadnesené fráze (v t-inou Pampasovy) jsou zleh eny a jsou mén kniflní a mén expresívni. Hrubé fráze jsou p elofleny p íli- jemn . Hovorové a nespisovné výrazy originálu asto bývají zam n ny výrazy spisovnými nebo neutrálními. Co se tý e frazeologism , tak n které jsou p elofleny velmi zda ile odpovídajícími eskými ekvivalenty. U prost edk nep ímého obrazného pojmenování se A. Morávková hodn p idrřuje originálu, volí tém doslovné eské varianty a nevyuffívá jiných prost edk . Ve v tné stavb se z ídka dopou-tí nep esností, protofe n které ásti v t úpln vynechává a tím ubírá na expresivit . Elipsy jsou zhruba z poloviny zachovány, stejn tak nedokon ené v ty, které ojedin le p idává ve svém p ekladu navíc. Opakování n kterých slov v originále není dodrřeno a tím snířlena expresivita. Ale opakování v t a frází, které zvýraz ují opakované d je, p eklad obsahuje.

6. Kritika p ekladu povídky š Kámen na krku v podání Libora Dvo áka

6. 1. Zdroj komi na (jak je zachován u L. Dvo áka)

- š , ... !õ/

šPus te m zpátky do t ch pr zra ných zelenavých vln...Jedin tam dojdú klidu!õ

- Stejn jako v p ípad A. Morávkové první v t chybí patetický tón. Druhá v ta je v souladu s originálem ó p ekladatel zachoval knifní podobu slovesa (šdojtõ eho) a tím i humor.

- š ,
.õ / šSebevrah vlá ený ke b ehu vzdoroval Rjuminovi jen velmi chab a bez elánu.õ

- Hodnotila bych jako výborný p eklad, který zachovává vyprav v komický komentá d je.

- š ! ó . ?õ/

šMylady! Jestliffe mi hned te dáte polibek, tak vám ho neprodlen vrátím. Co tomu íkáte?õ

- P eklad je adekvátní, ale celkové spisovné zn ní by mohlo obsahovat n jaký hovorový prvek, který by ukázal na vulgárnost Pampasova ó nap . na konec šCo vy na to?õ.

- P: š !õ R: š ?õ / P: šPan Pasov!õ R: šJaký pan Pasov?õ

- Následuje vysv tlení šPanpasovaõ, fle to je jeho jméno, které se pí-e dohromady.

- L. Dvo ák si slovní h í ku origináln p etvo il a na základ zvukové podobnosti vyd lil ze jména slovo špánõ a p idal zbývající šPasovõ. Výsledný efekt je p sobivý, p esto je toto místo o trochu mén výrazné nefl originál. Slovní h í ka je totiž v eském podání jemn j-í, což je možná zp sobeno i obsahem: špan Pasovõ nebo šPanpasovõ stále ozna uje osobu, kdefto v originále jde o kontrast šflivotnost x neflivotnostõ.

- š ! ... ?õ/

šNa-el jsem pro vás hned dva fláky! A podmínky jsou docela snesitelné...Co tomu íkáte?õ

- Výraz špro vásõ se blíflí rusismu ó pro vylou ení této možnosti by byl lep-í výraz švámõ.

P eklad dob e vystihl komi nost fráze uflitím p ívlastku šdocela snesitelnõ.

- P: š .õ R: š !
- , .õ / P: šNech má krev ulpí na va-ích rukou!õ R: šNebude pro m v t-ího pot -ení! Já se je-t p jdu podívat, jak se topíte!õ
- P eklad lze hodnotit jako vynikající, protože zachovává komickou kniflnost v Pampasov frázi i sarkasmus v odpov di Rjumina.

6. 2. Porovnání lexikální roviny

Lexika

- hovorová

- ó úplně hlouposti (neutrální p eklad)
- , ! ó Bestie zatracená! (velmi zda ilý, výstiflný p eklad)
- . ó Koukejte se spakovat. (výborný p eklad slovesa)
- - ! / Zítřa p ijde jiný redaktor ó a vám eknou táhni! (dobrý p eklad ó zachovává expresivitu)
- ó hmořdit se s n jakými blbe ky (P eklad slovesa je brilantní, protože dob e odráří humor originálu.)
- ó k zblázn ní miluju (výborný p eklad)
- ó neuv ítelný mameluk (Domnívám se, že mameluk není vhodný výraz, protože má blízko ke slovu hulvát. Zde p itom jde o naivitu Rjumina, proto výrazy šnaivka, hlupá ekõ by byly adekvátn í.)
- ó vyhekl (adekvátní p eklad)
- ó sprost zaláte il (p íli-spisovné sloveso)
- ó v bec se snařil v novat mu nevtíravou pozornost (neutrální p eklad)
- ó brouřil po m st (adekvátní p eklad)
- ó vrazil do bytu (p elořeno výstifln)
- ó vztekle sykl (dobrý p eklad - zachovává expresivitu)
- ó rozkvílel se (Sloveso je v p ekladu více citov zabarveno.)
- ó hlesl (adekvátní p eklad)
- ó nevyko enitelná říze (adekvátní p eklad)
- ó to i ono likvidoval / Podle mého názoru je p eklad slovesa nevyhovující vzhledem ke jmén m, k nimř se vztahuje (víno, cigarety). Eventuální p eklad by mohl znít ó řrychle mizelo / rychle konzumovalõ.

- knižní

- ó chrán nec
- ó obyvatel
- ó sloufily (š...dv ma t l m a ty em nohámõ P eklad pouffil jiného slovesa, nicmén se hodí, protože má nádech knižnosti.)
- - ó za d tklivého p átelského p esv d ování

- nespisovná

- ó vtlouct / vtlu ete (spisovné sloveso)
- ó plaho it se n kam (adekvátní p eklad slovesa ó vystihuje emoce)
- , ...- P ece byste si nezoufal...(Zvolen p íli– spisovný obrat. Navrhovala bych tento p eklad: šVfdy o co jde...õ.)
- ...(zde ve významu tázacího zájmena) ó Tak pro jste... (P eklad je spisovný, ale v souladu s originálem zachovává elipsu a nedokon enou v tu.)

- frazeologismy

- ó z druhé ruky (P eklad je výborný - vyuffil také frazeologického spojení.)
- . ó A nevzpomínejte na m ve zlém. (Frazeologismus stejn p ekládá A. Morávková ó rovn fl tedy je adekvátní p eklad.)
- ó za pár krejcar (eský frazeologismus má oproti originálu nízkou expresivitu - je u n j patrný spí-e nádech knižnosti.)
- ó zabo í nos (P eklad L.Dvo áka je adekvátní, ale dle mého mín ní má expresivn j-í výraz A. Morávková - šstr í nosõ.)
- ó a nehne brvou (P eklad lze hodnotit jako velmi zda ilý ó vyufflito výstifného ustáleného spojení.)
- - ? ó A to je v-echo? (adekvátní p eklad)

- dysfemismy

- ó kus hadru (adekvátní p eklad)
- ó tolik energie (Jedná se o dobrý p eklad, protože výraz zesiluje p irovnání, ke kterému pat í.)

Nep ímá obrazná pojmenování

- metafora

- *ó Kdyfi ho silná ruka malí ova srazil...(výstifné)*
- *ó vtlu ete do hlav leda tak p stí (výborný p eklad)*
- *ó vyrval jste m ze spár smrti (adekvátní p eklad)*
- .. *? ó ...vy mne zaháníte zpátky do vody? (P eklad odpovídá originálu, je adekvátní, ale pro zd razn ní absurdity by mohlo nap . znít šVy chcete, abych se -el zase topit?ö.)*

- metonymie

- *. ó Na-el jsem pro vás hned dva fláky! (Metonymie byla zpersonifikována, cofl dle mého názoru není chybou ó p eklad je naopak originální.)*
- *ó slouffily dv ma t l m a ty em nohám (Metonymie byla zachována.)*

- synekdocha

- *...(místo) ó Mých -at ,...,je mu málo...(Třty-pl. nejsou tak expresivní jako -sg., ale citová expresivita je podtrfena postavením vý tu substantiv na za átek v ty. P eklad synekdochu neobsahuje.)*
- *. ó Tentokrát pro va-i záchranu prstem nehnu. (P eklad je adekvátní, synekdochu zachovává. Expresivitu zesiluje ponechání substantiva šprstõ p ed slovesem jako v originále.)*

- p irovnání

- *. ó ...bez inorodé, ba hektické aktivity si p ipadám jako ryba na suchu. (P eklad L. Dvo áka je jedine ný ó nep idrfluje se tolik ruské p edlohy tak jako p eklad A. Morávkové. Byl nalezen eský ekvivalent.)*
- *. ó Zrovna te v sob cítím tolik energie, fle bych snad dokázal obrátit celý sv t... (V první ásti p irovnání je dob e vystifena expresivita výrazem štolik energieö. Ve druhé ásti se p ekladatel více drfl el originálu, cofl není chybou ó v ta tak zachovává prost edek p irovnání.)*
- *. ó lov k musí pracovat jako kat. (P eklad p irovnání je výborný, ale domnívám se, fle trochu zastaralý.)*

6. 3. Porovnání syntaktické roviny

- elipsa

- ... ? ó Tak jakpak jsme se vyspinkali? (Příklad elipsu neobsahuje a není zcela vhodný ó dle mého názoru v ta v p ekladu zní p íli– sarkasticky. Rjuminova zloba by m la být vyjád ena frází více strohou. Domnívám se, fle p ekladatel toto místo stylov odstínil odli–n od originálu.)
- ... ? . ó Moje milovaná flivotní cesta? Pedagogika! (Hodnotím jako výborný p eklad, který zachoval ob elipsy a tím byla vyjád ena flivost e i.)
- .... ? ó To myslíte váfn ? (Tato v ta stejn jako v p ekladu A. Morávkové elipsu neobsahuje.)
- (... !) ? ó fie ne? (Příklad elipsu zachoval a je shodný s p ekladem A. Morávkové.)
- , - , ? ó Tak co? Vy myslíte, fle mám vykro it do vody? (Elipsa nebyla zachována. P eklad zní p íli– spisovn , a to hlavn vlivem slovesa švykro itō, které dle mého názoru zní neobratn . Navrhovala bych prosté sloveso šjítō.)

- nedokon ené v ty

- , ... ó A pak-co kdyby se to dov d l Nikolaj Petrovi ...(Nedokon ená v ta byla zachována.)
- ... ó S jakou chutí bych ti te rozrazil hlavu...(Nedokon ená v ta byla rovn fl zachována. Ve srovnání s originálem zní p eklad p íli– drsn , cofl zp sobuje p edev–ím výb r slovesa. Volila bych jemn j–í sloveso ó nap . šjednu natáhlō.)

- zm na slovosledu

- - sako z jemného sukna (Totoflný p eklad jako u A. Morávkové.)
- ó neuv itelný mameluk
- / ó P eklad obsahuje jen slovo nos. / má krev (P eklad u tohoto spojení alespo zachoval kniflní podobu p ivlast ovacího zájmena šm jō, cofl je správné.)

- opakování

- , , . ó Jak na to tak koukám, ufl m máte plné zuby. Jsem vám prost na obtífl. (Opakování slov/zájmen p eklad sice neobsahuje, ale tento syntaktický prost edek byl p enesen do dvou synonymických v t, z nichfl p ekladatel jednu vyd lil samostatn .)

- ? , ... ó Ten? Ten p ijde, zabo í nos...(Opakování zájmena bylo zachováno. P ekladatel navíc efektivn zam nil osobní zájmeno za ukazovací.)

- , - , ? - . / Tak co? Vy myslíte, že mám vykro it do vody? ó To máte. (P eklad zachoval opakování ó jen v jiném slov .)

- ... - ? / A podmínky jsou docela snesitelné... ó Snesitelné? (Opakování adjektiva bylo zachováno.)

- opakování situací, d j

- , ... (V originále se opakuje dvakrát.) / Nakonec odevzdan mávl rukou, kradí se ohlédl po...(Na za átku povídky.) ó Nakonec mávl rukou, nenápadn si pohledem zm il...(Na konci povídky.) ó P eklad opakování d je ve své podstat zachoval, jen není d sledn dočrfleno p esné zn ní v t a n která slova byla pozmn n na.

- ! ó O almuflnu vám nestojím! (Originál i p eklad obsahuje tuto v tu dvakrát. Zajímavé je, že p ekladatel opakovanou v tu postavil tak, aby se skládala ze ty slov a aby tak odpovídala originálu : š .õ)

6. 4. Nedostatky p ekladu

- , . ó Jsem p esv d en, že si poradíte. (P eklad je dle mého názoru nep esný - lépe by vyhovovala v ta, nap .: šJsem p esv d en, že se v-ecko spraví.õ)

- ó nevtíravá pozornost (P eklad adjektiva se jeví jako nep esný a posouvá význam slova v originále. Slovní spojení by mohlo být p elofeno také nap . frazeologickým spojením ó schoval ho jako v bavlnceõ.)

- , ó p ed tím u-tvaným, osudem usmýkaným smola em (P elofeno pon kud neobratn .)

- , , ó malí , který tomu chudákovi projevil up ínnou a taky ú innou ú ast (P eklad je rovn fl neobratný ó zejména poslední slovní spojení. Navrhovala bych nap . š...který si vzal jeho starosti na svá bedraõ.)

- ó zvedl o i k Rjuminovi (Domnívám se, že p eklad je v tomto míst pod vlivem ru-tiny. Dle mého názoru lep-í variantou by bylo: špohlédli na Rjulinaõ.)

- - ! ó Dovolte mi, abych se rozesmál. (P eklad je p íli- spisovný, a tak neodpovídá následující dlouhé replice Pampasova, která je plná hrubých výraz .)

- *ó polofit hlavu pod vlak (Domnívám se, že p elofený výraz je rusismus. Proto bych navrhovala například: šlehnout si na koleje / sko it pod vlakō.)*
- *ó zask íp l v duchu zuby Rjumin (V p ekladu se vyskytuje nevhodné užití výrazu šv duchuō, jehož spojení s daným slovesem je nelogické.)*

6. 5. Kritické zhodnocení

P eklad L. Dvo áka je rovní velmi dobře zpracovaný. Lze jej ale hodnotit jako origináln j-í nejl p eklad A. Morávkové. Je barvitý, plný emocí a mnohem lépe evokuje flivou e mezi postavami. P ekladatel se nezdráhá tu a tam odstoupit od originálu a z ídka jej i dopl ovat, aniž by to ov-ěm naru-ovalo celek. Ve srovnání s A. Morávkovou dokázal humor snáze p enést z originálu do p ekladu - za pomoci zachování knifních výraz a p edev-ím díky p ekladu hovorových výraz , z nichž v t-inu p elofil výstifnými eskými ekvivalenty. Byla tak zachována nejen expresivita, ale navíc posílena humorná stránka. Av-ak nespisovné výrazy jsou asto zam n ny p íli- spisovnými. S frazeologickými obraty si L. Dvo ák poradil docela dobře, jen n které jsou mén expresivní nejl v originále. Osobitost jeho stylu se projevila také u p ekladu nep ímých obrazných pojmenování, z nichž n která jsou originální a nekopírují ruskou p edlohu. Co se tý e syntaxe, tak nedokon ené v ty jsou zachovány a elipsy jen z poloviny - polovina je p elofena plnými v tami. Expresivita v opakování výraz je v t-inou dodrřena. Pouze u paralelních v t, nazna ujících opakování d j , je n kdy díl í výraz originálu p elofen dv ma eskými ekvivalenty. Z celkového pohledu bych si dovolila p eklad L. Dvo áka hodnotit jako velmi zda ílý.

7. Rozbor originálu povídky š ō ó podklad ke kritice p ekladu

V této dal-í Aver enkov povídce budu rovn fl sledovat výrazové prost edky a jejich uplatn ní na úrovni lexikální, morfologické a syntaktické. Poté v následující kapitole z tohoto zkoumání budu vycházet p i porovnávání dvou eských p eklad .

Obsah

D j povídky je zasazen do divadelního prost edí a hlavní postavu ztvár uje, jak sám název napovídá, here ka Maryskinová. V divadle se chystá uvedení nové hry a reffisér rozd luje jednotlivé role herc m. Hra má pojednávat o se-losti v p epychovém dom paní Solncevové a na jejím pozadí se má odehrát dramatická scéna. Solncevová totiž o ekává i p íchod svého milence Tichodumova, který jí byl nev rný. Mezi nimi se má uskute nit rozhovor plný emocí. Oblíbenci reffiséra dostávají hlavní role, poté dostávají men-í role jiní herci a nakonec i Maryskinová, která oproti tlustým se-ít m svých spoluherc dostává cár papíru s nepatrnou rolí. Je naprosto zklamaná. P ípadla jí úloha kupcové Polujanovové, která p íchází jako host k paní Solncevové a v p edstavení proná-í jedinou v tu. Reffisér se jí snaží ut -ít a poukazuje na bohatost charakteru kupcové, na neostýchavost, s jakou si rovnou fládá o -álek aje atd. Maryskinová si vytvo í o kupcové Polujanovové svou p edstavu a tu se rozhodne pln realizovat. Hra za íná a probíhá p esn podle scéná e afl do chvíle, kdy se na scén objevuje kupcová Polujanovová (Maryskinová), kterou neuspokojila jediná replika. Maryskinová za íná improvizovat ó Solncevovou zadrflí p ed odchodem k jiným host m, odhalí p ed ní své nitro, následuje její exaltovaný monologický výstup, p echázející afl v hysterickou scénu. Polujanovová p íznává nenávisť ke svému krutému muffli a lásku k milenci Solncevové, b duje nad svým ho kým osudem...V-ichni herci jsou vyvedení z míry, i kdyfl se najdou tací, kte í i p es tento výkyv nesmysln pokračují v roli nau ené nazpam . Vy erpaná Maryskinová sice sklídí ohromný úsp ch u divák a bou í potlesku, ale reffisér ji hned poté vyhodí z divadla.

Zdroj komi na

V první ad bych zmínila sm -nost spojenou se jmény n kterých herc a jimi ztvárn ných postav, které nejspí- A. Aver enko nevolil náhodn . Jeden z hlavních herc ( ) ztvár uje (/), v divadelní h e se postava hostitelky jmenuje ( ) a jména ostatních herc : (-bochník, pecen),

- (-paprsky/ -lou), (-pás) nebo -
 (-otrok x -svoboda).

Humor je posílen především ve frázích Polujanovové (Maryskinové) v okamžiku, kdy za ní na scéně improvizovat. Její řeč je mnohdy afektovaná a plná ironie : š í -

, , , ô
 .ô Provokativně se obrací k Solncevové (Ljubarské), která je bezradná ze hry mimo scéně : š , , ?ô. Afl –okující ironii a opovářlivost obsahuje jedna z posledních frází, p i nífl se lou í s p ítomnými : š , ,

, , !ô. A následuje poslední v ta v patetickém tonu, p i nífl triumfálně odchází : š ! , , !ô

Jedna z pasáží Polujanovové (Maryskinové), ve které ho ekuje nad svým osudem, je celkově nadnesená. Do ní je zasazena jedna v ta konkrétní j–ho charakteru, která se komicky vyjímá : š , !

! , , ! ?!ô.

Komunisty zároveň podporují vypravěčovy komentáře dle je, ve kterých je zřejmá rovněž ironie : např. (o Solncevové) š...

...ô o p ítom výsledek improvizace Solncevové byl naprosto nudný a bez fantazie.

7. 1. Lexikální rovina

7. 1. 1. Lexika

Hovorová lexika

Maryskinová :

- (hlupák, trouba, pitomec)
- (hloupá flenská, nána, husa)
- (ó dávit, rdousit)
- (hysterka)
- - (hovorové p íslovce ve významu , ó pon kud, jaksí...)
- - (ó sprosák, p ízemní lov k)
- ...(hovorová p edloflka ó ohledn)
- (hovorové p íslovce ó dob e, dobrá)

Reflisér :

- (milá ek, drahou-ek)
- (to nevadí, to nic)
- (ó je trochu malý)
- (spousta)
- (hovorové p íslovce ó dob e, dobrá)
- ! (Ven!)

Vyprav :

- (here ka hrající hlavní role)
- (ó malinký, mali katý)
- (o hercích) (nabiflovaná nazpam / ó nabiflovat)
- (ó galerka, bidýlko)
- (Solncevová) (ó vymyslet si, zaimprovizovat)
- (reflisér) (ó za vat, zak i et)
- , (ó se-lý, chatrný; ó obno-ený)

Vyprav o Maryskinové :

- (ó zlostn za-éptat, zasy et)
- (ó nasmát se; ó dost a dost / p íslovce)
- (ó vrávorat, potácet se)
- (ó srazit se s kým, narazit na koho)

Knifní lexika

- , (ó zá ný, sv tlý, radostný)
- , (ó vrhnout se, z ítit se dol)

Zastaralé výrazy

- (milovník)
- (rty; zastaralý + básnický výraz)

Hanlivé výrazy

- (parazit, p íflivník / o lidech)
- (zmije / zrádná, lstivá flena)
- (ervi / o lidech)

Nespisovné výrazy (_____)

- _____ (_____ ó zmizet, ztratit se)
- _____ ! (_____ ó p epychový, nádherný, skv lý)

Frazeologické obraty

Reflisér :

- _____ ó smí-ení dvou synonymických frazeologism : š
õ(jen se olízne-) a š _____ õ(v-ech p t olízne-)
- _____ ó v flivotní velikosti / v celé své d leffitosti

Maryskinová :

- ( ) _____ ó ( ) být roz-í ený, být v mod

Nápo v da :

- _____ / _____ ó ert aby vás vzal / ert aby t vzal

7. 1. 2. Nep ímá obrazná pojmenování

Metafora

- _____ , _____ !
- _____
- _____ .... !

Metonymie

- _____ !.... _____ , _____ ô _____ .
- ( ) _____ , _____ (hodn prostoru)

P írovnání

- _____ ô _____ !

7. 1. 3. Citová expresívnost pojmenování

Expresívní determinant

- ( ) _____ , _____ , _____
- _____
- _____ , _____

Ironické uflití slova (pouflití kladných výraz k negativnímu cíli)

Solncevová (Ljubarská) :

- , ! ! (zvýrazn ná ástice vyjad uje pohrdání)

- ! . - ? ! (afektované)

- ! í . (p ehnané, zvýrazn nou ást si Ljubarská p idala navíc)

Polujanovová (Maryskinová) :

- ! !

- , , ? ?

Deminutivní substantivum

- , , ,

7. 1. 4. Jiné výrazové prostředky

Tak jako v předchozí povídce i zde expresivitu podtrhují citoslovce, zájmena hovorová nebo uflitá v nadměrné míře a především velké množství ástic.

ástice

- ukazovací/zesilovací :

P . .../ , ...

- zesilovací : , , , , ,

P . ? / . / ! / ? /

, !/ , .

- hovorová :

P . , ô ! .

- ástice zdrazovací : -

P . - !

- další ástice : (budíř)

P . ! í í .

Citoslovce

- !; !/ , - ...; !

Zájmena

- hovorové : ,

P . ..../ , ?

- zájmeno navíc : p . , , ?

7. 2. Syntaktická rovina

Elipsa

- .../ , . (elipsa zájmena)
- í (elipsa zájmen , + nedokon ená v ta)
- .( )
- (...)
- ?( )
- .( )
- ?- .
- ô - !
- ?( )
- ? (elipsa zájmena a slovesa)
- .( )
- ?( )
- ..(/)

Nedokon ená v ta

- ( ) , í
- í
- í
- (...)
- , , í
- , - , í
- , í
- , , í
- í

Asyndetické (bezespoje né) spojení v t

- ô !
- , , ô .
- ô !
- ô ! (+ ve druhé ásti elipsa)

Změna slovosledu

- / (číslovka za substantivem)
- / (zájmeno osobní za substantivem)
- / / / / (přívlastek ovací zájmeno za substantivem)
- (neshodný přívlastek před substantivem)
- , ...

Citový důraz (důležitá slova za větou)

- ô !

Vsuvka

- , , ô . (Jen si představ.../ hovorová vsuvka)
- - ...(Tak konečně.../ Přece jenom...)
- (říká se, prý)

Expresivní oslovení

- / / / / / /
- /

Interrogativní otázka

- , , ! ?!

Opakování

- , !/ , .
- , , !
- ! , , !
- ?- .

7. 3. Morfologická rovina

Genitivní vazba u sloves

- /

Imperativ ó hovorová forma

- - ! (uflítí zájmena p i imperativu)

Sloveso ó kategorie asu

- , ! / Bude– ml et....?! (uflítí p ítomného asu pro vyjád ení budoucnosti)

7. 4. Záv r

Na základ uvedené analýzy povídky je možno konstatovat, že p vodcem expresivity je zejména rovina lexikální. A. Averenko hojn vyuffil hovorovou lexiku (po etn nejvíce zastoupená), která se vyskytuje jak v rovin vyprav e, tak v e i postav (Maryskinová, reflisér). Expresivita flivé e i je posílena hanlivými výrazy, vloženými do úst Maryskinové. Na výrazovosti se podílí ufl jen nepatrný počet frazeologických spojení. Nespisovných a naopak knifních výraz autor uflil v minimální mí e. Z nep ímých obrazných pojmenování byla vyufflita hlavn metafora, která má v n kterých p ípadech p íznaky hyperboly. V citové expresivit hraje velkou roli prost edek ironie, a to uflítí kladných výraz v opa ném zám ru. V hereckém projevu postav vede ironie k afektovanému jednání a nejednou je zdrojem humoru. Ze slovních druh expresivitu v ty nejvíce podporují zesilovací ástice, jeffl sloufflí k vyjád ení citového d razu a navozují flivost a p irozenost dialog .

Na úrovni syntaxe jsou roz-í ené p edev-ím elipsy a nedokon ené v ty, které sloufflí také k podtrfflení flivé e i. Vyskytuje se souv tí beze spojky, tedy v ty spojené jen poml kou, kterých je sice mnohem mén , ale zato jsou expresivn j-í, nebo vyjad ují my-lenku p ímo a e a sv d í o nálad mluv ího. Svou váhu v povídce má také expresivní oslovení (zejména v e i Maryskinové), které odhaluje vztah mluv ího k nazvanému objektu.

Morfologická rovina je ve srovnání s lexikou a syntaxí nejmén p íznaková a byly nalezeny jen ojedin lé p ípady výrazovosti.

8. Kritika p ekladu povídky šZlo in here ky Maryskinové v podání Aleny Morávkové

8. 1. Zdroj komi na

V p ekladu A. Morávkové nemohou poslouřit jako zdroj humoru jména herc a divadelních postav, nebo byla zachována v p vodním zn ní podle originálu a tená i, který neovládá ruský jazyk, jist budou p ípat jako neutrální.

Dal-í stránka humoru byla shledána v afektovaných a ironických frázích Maryskinové, která bude demonstrována na týchfl p íkladech jako v rozboru originálu :

- š í - , , , , ô
.ô / šAno, ufl od rána m trápí flíze . Myslím si ó afl p ijedu k Solncevovým, dám si -álek aje.ô

- Domnívám se, fle v p ekladu je mén expresivity. Mofná i proto, fle nebylo p elořeno nebo n ím jiným nahrazeno hovorové p íslovce - s významem , . Druhé v t schází p ímo arost Maryskinové. Navrhovala bych tento p eklad : šAno...ufl od samotného rána m pon kud suřuje flíze . Nic, íkám si, p ijedu k Solncevovým a tam se napiju.ô

- š , , ?ô / šKou-ete si rty, madam?ô

- P eklad by byl p sobiv j-í, kdyby bylo zachováno kontaktní zájmeno, nap .: šCofle si, madam, kou-ete rty?ô

- š , , , , !ô
/ šBu te sbohem i vy, banální figuríny, i ty, ubohý hih avý Matadorove!ô

- Myslím si, fle je p elořeno adekvátn , protofle se p ekladatelka drřela stylistické roviny originálu a zároveň dokázala vyjád it ironii a pohrdání Maryskinové.

- š ! , , !ô / šJá jdu! Jdu vst íc radostnému slune nému flivotu!ô

- Jedná se o dobrý p eklad, protofle byl zachován nadnesený patos a knifnost v p edlořkov - pádové konstrukci. Rovn fl byla zachována expresivita v opakování slova.

- š . ! , , ! ?!õ / šP ede mnou se rýsuje jiný flivot. Touffím po sv tle. *Chci se vzd lávat.* Ach, ten flenský úd !! Kdo si ho vymyslel?õ
- V ta ozna ená kurzívou byla p i rozboru originálu ozna ena jako sm -n vystupující z okolí svou konkrétností a banalitou, ale v p ekladu se toto komi no vytrácí ó v ta má obecn j-í charakter a tím je slad na s okolím.

8. 2. Porovnání lexikální roviny

Lexika

- hovorová

- ó trouba (p elofeno odpovídajícím hovorovým výrazem)
- ó husa (rovn fl p elofeno odpovídajícím hovorovým výrazem)
- ó *dusí* svou zlostí a flárlivostí (neutrální)
- ó hysterka (také hovorový výraz)
- - - (hovorové p íslovce není p elofeno)
- - - ó vym nit za n jaká *banální individua* (spisovné)
- ... ó Dostala jste vzkaz *ohledn* ...(v p ekladu spisovná p edloflka)
- ó dobrá (odpovídá ruskému výrazu)
- ó drahou-ek (odpovídá ruskému výrazu)
- ó nevadí (rovn fl odpovídá)
- ó není velká (neutrální p eklad)
- ó z toho se dá ud lat velká role (p elofeno jinak, opisným zp sobem)
- ! ó Ven! (odpovídá originálu)
- ó první here ka souboru (neutrální p eklad)
- ó papírek (Hovorové adjektivum není p elofeno.)
- ó nau ený text (bezp íznakový p eklad)
- ó galerie (neutrální p eklad)
- ( ) ó p idala (bezp íznakový p eklad)
- ( ) ó za val (p eklad odpovídá originálu)
- , ó *vetchý obno-ený plá-* (neutrální, afl spisovný p eklad)
- ó zasy ela (p eklad odpovídá originálu)
- ó Kdyfl se *dostate n* vyplakala a *nasmála*...(Adekvátní p eklad, který odpovídá stylistické rovin originálu.)
- ó zavravorala (odpovídající p eklad)

-    ó st etla se s reflisérem (spisovné)

- knifní

-    ,   ó vst íc radostnému *slune nému* fivotu (neutrální p eklad)
-    ,   ó z galerie *se snesla* bou e potlesku
(P eklad je výborný, ve slovesu byla zachována knifnrost a navíc navozuje pocit lehkosti, nadnesenosti.)

- nespisovná

-       ó nápov da *zmizel* v propadle (Byl vybrán neutrální tvar slovesa. Domnívám se, že lep-í by bylo poufít alespo hovorový tvar šzmiznout / zmiznulǔ.)
-    ! ó Má to tu *elegantní*. (P elořeno p íli– spisovným výrazem. Podle mého názoru by se hodilo n jaké výrazn í– slovo, nap . : šMá to tu parádníǔ)

- hanlivé výrazy

-    ó p ířlivník /   ó zmiře /   ó erři
(První výraz je p elořen neutráln , ostatní dva výrazy odpovídají p esn originálu ó jako nadávka jsou názvy řivů ich pro ozna ění lidí velmi expresívni.)

- frazeologismy

-       ó oblízne–v–ech deset (vyuřlito ěského frazeologismu)
-       ó kupcová *jako vy-řtá* (Velmi zda ilý p eklad, bylo pouřlito výřtifňého ustáleného spojení.)
- (   )   ó nepijí ho (neutrální p eklad)
-    /   ó ksakru / aby t ěrt vzal (P eklad odpovídá originálu, ov–em p eloření druhého frazeologismu zní v ěském prost ědí uř pon kud zastarale, a tak by snad lépe vyhovovalo nap . řzatracená řenskáǔ apod.)

Nep ímá obrazná pojmenování

- metařora

-    ,   ! ó To není role, ale bible! / P esn odpovídá originálu, metařora na základ ěvn í– podobnosti (tlustý se-řt / bible) byla zachována.

- ... ó mufl ji utla uje a dusí svou zlostí a flárlivostí (Obrazná metafora je zachována.)

- ... ! ó Ale kupcová Polujanovová p etrhne vlastní rukou ni flivota! (Adekvátní p eklad, který rovn fl uchovává metaforu. Aby v ta m la v t-í sílu, p idala bych vynechané p íslovce ó šjen / pouze vlastní rukou...õ.)

- metonymie

- !.... , ô ./ Tohle váflí dobré dv libry!...P l druhé libry bych je-t zvládl, ale dv libry ó to se nestihnu nau it. (V p ekladu je sice zvolena jiná váhová jednotka, cizího p vodu, což ale v t-í roli nehraje. Metonymie i tak zachována je.)

- ( ) , ó není velká, ale zato poskytuje bohatý materiál k domý-lení (Adekvátní p eklad, také zachovává metonymii. Mohlo by také být p elofeno : š...poskytuje veliký / báje ný prostor pro hruõ.)

- p irovnání

- ô ! / M j mufl je hrubé zví e bez srdce a bez nerv ! (Tém doslovný p eklad, p irovnání je tudífl shodné s originálem. Domnívám se, že adekvátn j-í p eklad by byl takový, který by se tolik nedrflfel ruské p edlohy.)

8. 3. Porovnání syntaktické roviny

- elipsa

- . ó To nestihnu. (V p ekladu není zaznamenána elipsa.)

- ? ó A co já? (...dostanu...Je elipsa.)

- . ó I pro tebe tu n co mám. (Elipsa chybí.)

- ? - . / Taková je to role? ó Ano, taková. (Elipsa byla zachována.)

- ô - ! / Sluflebná Kate ina ó Rabininová-Volská! (V p ekladu elipsa byla dodrflena.)

- ? ó fie by doopravdy... (P eklad zachoval elipsu a navíc obsahuje nedokon enou v tu.)

- ? ó K ostatním? (Zachována elipsa slovesa.)

- . ó Ubozí p íflivníci a lhá i. (Rovn fl je elipsa.)

- ? ó A víte koho? (...miluji...Elipsa zachována.)
- . ó Je-t kdybych tak mohla p edvést hysterii. (P eklad má plnou v tu.)

- nedokon ené v ty

- ( ) , í /...touffí po sv tle, chce proniknout do jiného sv ta... (zachována)
- í / Ty to ví-líp... (zachována)
- í / Maryskinová se zamy-len stáhla do kouta... (zachována)
- (...) í /...tichý hovor hostí, kte í nic netu-í. (V p ekladu je v ta zakon ená.)
- , , í / Ach, kdybyste v d la... (zachována)
- , - , í / Boffín-ku, je mi tak t flko... (zachována)
- , í /...ale jsem fiena a miluji... (zachována)
- , , í / Zakryla si rukama obli ej, sklesla na pohovku a ramena se jí rozt ásla. (nezachována, v ta je zakon ená)
- í / Tahle Solncevová si flije... (zachována)

- asyndetické (bezspoje né) spojení v t²⁴

- ô ! / Kdybys tak vytrhla asi deset stránek a p enechala mi je, já bych vám ukázala! (V p ekladu je v ta spojena árkou, asyndetické spojení tedy bylo zachováno pomocí jiného znaménka.)
- , , ô . / Myslím si ó afl p ijedu k Solncevovým, dám si -álek aje. (P eklad obsahuje asyndetické spojení ve dvou ástech souv tí tak jako v originále, ale árka a poml ka jsou v p ekladu prohozeny.)
- ô ! / Pan reflisér ti napa í pokutu, abys v d la! (Ve druhé v t se vyskytuje spojka šabyö s kondicionálem, takfle v tomto p ípad není zachováno asyndetické spojení v t.)
- ô ! / Dostala jste vzkaz ohledn baronesy ó to je lefl! (Asyndetické spojení v t je zachováno.)

- zm na slovosledu

²⁴ Asyndetické spojení se vyskytuje u v t, které namísto spojovacích prost edk (spojek) jsou spojeny árkou nebo poml kou.

- / ó dv libry / p l druhé libry

- / ó moji milí / její du-i

(Tato zám na není pro eský jazyk typická, p eklad ji neobsahuje.)

- vsuvka

- , , ô . / *P edstav si, fle jsi...*

(P ekladem se z ruské vsuvky stala spí-e samostatná v ta. Apel vsuvky je oslaben.)

- - ... / *Kone n jsem se k vám vypravila...* (Domnívám se, fle expresivn ji by zn lo šTak kone n .../ P ece jenom...õ, protofle originál obsahuje zd raz ovací ástici ó .)

- ó prý

- expresivní oslovení

- ó drahou-ku / ó drahou-ku / ó moje milá / ó du-inko / - madam / ó podlá intrikánko / - banální figuríny / ó ubohý hih avý Matadorove

- V-echna expresivní oslovení jsou p elofena výborn , protofle p eklad se drfí stylistické roviny originálu a zároveň obsahuje stylistické nuance, které vznikají p ekladem do jiného jazyka.

- e nická otázka

- , , ! ?! ó Ach, ten flenský úd !! Kdo si ho vymyslel?

- opakování

- , ! / , . ó *Jsi ty ale trouba. / Jsi ty ale husa.* (Opakování je v p ekladu zachováno ve shodné v tné konstrukci.)

- , , ! ó Ach, ten flenský úd !! (Opakování nebylo zachováno.)

- ! , , ! ó *Já jdu! Jdu* vst íc radostnému slune nému flivotu! (Opakování je zachováno u jiného v tného lenu ó u slovesa.)

- ? - . / *Taková je to role? ó Ano, taková.* (P eklad shodn s originálem opakuje zájmeno / *takový.*)

8. 4. Nedostatky p ekladu

- ô ! / Kdybys tak vytrhla *asi* deset stránek a p enechala mi je, já bych vám ukázala! ó Tuto v tu si v duchu íká Maryskinová, která je rozmrzelá, fle nedostává v t-í roli. Ano, podle doslovného p ekladu vyjad uje p iblifnost (íslovka za jménem), ale v daném kontextu to má trochu jiný význam ó šalespo / t ebaõ. P íslovce šasiõ tedy není vhodné, v ta by m la za ínat nap . : šKdybys tak vytrhla *t eba* deset stránek a dala je mn ...õ
- . / Nevidím ji. ó V p ekladu je ignorována zesilovací ástice š õ, a tím fráze ztrácí d raz. Sta ilo by p idat jedno slovo navíc : šAni ji nevidím.õ
- . / *To ud lám*, a dokonce si dám -álek aje. ó Na výzvu šposa te seõ odpov što ud lámõ nezní adekvátn . P ekladatelka sice cht la vyjád it opováflivost Polujanovové, ale pouflila na to moc hrubý výraz. Navrhovala bych jemn j-í odstín, nap . : šOv-em, fle se posadím.../ Jist , fle se posadím...õ.
- , ... / V-ímni si, nikdo jí je-t aj *nenabízel*... ó Vliv originálu na p eklad slovesa. Jedná se o jednorázový d j, a tak sloveso by m lo stát v dokonavém vidu : š...nikdo jí je-t aj ani nenabídl...õ.
- , ... / *tahle flena* sice vyrostla v kupeckém prost edí, ale touflí *po sv tle*... ó U zvýrazn né ásti bych dávala p ednost jinému p ekladu, který by se doslovn ndrflél originálu a zároveň by nebyla naru-ena základní významová linie. Nap . : štouflí po odu-evn lém flivot ...õ apod.
- / *pohostinný* nápoj da ó Volila bych rad ji *p ív tivý* nebo *vlídný*.
- ô ! / Pan reflisér ti napa í pokutu, *abys v d la!* ó Navrhovala bych expresivn j-í výraz, nap . : šfle bude-koukat!õ.
- , . / Je m j a já ho nikomu *nep epustím*. ó Tvar slovesa v p ekladu zní v kontextu zvlá-tn , rad ji bych volila prosté sloveso šnedámõ.

8. 5. Kritické zhodnocení

Rozbor p ekladu A. Morávkové povídky *Zlo in here* ky Maryskinové poskytuje podobný dojem jako p eklad p edchozí povídky ó celkov jej lze hodnotit jako dobrý p eklad, který výrazn ji neodstupuje od základní významové linie, ale ne vfldy byly dobre vystifleny stylistické nuance, které vznikají p ekladem do jiného jazyka. V rovin humoru to je ob as zp sobeno vypu-t ním zdánliv nevýznamného slova, cofl ale ochuzuje text o ur itou barvitost, flivost a expresivitu. V lexikální rovin je moflno upozorovat v t-í odchylky u hovorové lexiky, v nífl byla hovorovost zachována jen u poloviny výraz a ostatní byly

přeloženy v tiskové neutralizaci, které i spisovně nebo nebyly přeloženy v bec. Nespisovné výrazy, kterých je ovšem velmi málo, jsou nahrazeny neutrálními výrazy. V tiskové frazeologii je zřejmě zaměřeno na české ustálené spojení. Věchna nepřímá pojmenování byla zachována v souladu s originálem. A co se týče syntaktické roviny, tak elipsy i nedokončené věty byly z velké většiny zachovány. Asyndetické spojení v textu je ve většině případů také zachováno, což je dobré, protože takový druh spojení posiluje expresivitu. Oslovení v českém překladu uchovávají expresivitu a zároveň oživují text, tak jako v originále. A výrazovost tvořená opakováním určitých slov byla rovněž v překladu respektována a dodržena.

9. Kritika p ekladu povídky šZlo in here ky Maryskinové v podání Libora Dvo áka

9. 1. Zdroj komi na

Oproti p ekladu A. Morávkové L. Dvo ák p ihlédl k humoru jmen, které A. Aver enko vytvo il pro své postavy, a v t-inu p elofilil do e-tiny podle jejich sémantického významu.

V p ekladu tak vznikly postavy : Podve erov ( ), Paprs in-Kavkazskij (-), Utlobokov ( ), Otrocká-Svobodová (-) nebo Tichomyslin ( ). Domnívám se, fle se L. Dvo ákovi tímto zp sobem poda ilo p enést humor z originálu do p ekladu a tak jej více p iblíflit eským tená m.

Dále op t porovná m s originálem sm -nost replik here ky Maryskinové v p ekladu L. Dvo áka :

- š í - , , , , ô
.õ / šAno..., dnes m trýzní flíze , ufl od samého rána. To nic, íkám si, afl dojedu k Solncev m, n eho se napiju.õ

- Ani L. Dvo ák sice nep elofilil hovorové p íslovce - (pon kud, jaksi), cofl ale nevadí, nebo zachoval zase jiné prvky. Výraz šufll od samého ránaõ vyd lil na samostatné místo podle originálu a tím zachoval afekt v e i Maryskinové. Také z mnohých eských ekvivalent slovesa vybral tvar nadneseného charakteru, který hyperbolizuje slovo šflíze õ a efekt je o to expresivn j-í. Hodnotím tedy jako výborný p eklad.

- š , , ?õ / šCopak, madam, kou-eme se do rt ?õ

- Pokládám za adekvátní p eklad, protofle, podle mého d leflité, kontaktní zájmeno bylo zachováno a výrazovost je navíc posílena slovesem ve form 1. os. plurálu.

- š , , , , !õ
/ šNavfddy sbohem, vy banální manekýni, a ty bu taky sbohem, ubohý chichotavý Matadorove!õ

- P eklad je adekvátní ó byly nalezeny vhodné ekvivalenty k expresivnímu oslovení, z nichfl první je navíc sm -né. P esun zájmena švyõ k oslovení mu p idává na síle.

- š ! , , !õ / šJá odcházím! Odcházím tam ó do sluncem prozá eného flivota!õ

- V ta je p eloflena výborn , nebo je zachována nadnesenost ó ta nespo ívá ve výskytu knifního výrazu, ale v zachování opakujícího se slova a dodrření pauzy (pomocí poml ky).

- š . ! . ,
, ! ?!õ / šJá ale p ed sebou vidím zcela jinou perspektivu! Protofe já sm uji ke sv tlu. *Chci se p íhlásit do kurzu.* Ach, ty m j ne– astný flenský úd le! Kdo jen si t vymyslel?!õ

- Hodnotila bych jako dobrý p eklad, který zachovává komi nost u v ty ozna ené kurzívou. Svou banalitou a konkrétností se z ostatních v t vyjímá, p sobí sm –n .

9. 2. Porovnání lexikální roviny

Lexika

- hovorová

- ó vrták (hovorový výraz)
- ó husa (hovorový výraz)
- ó *drtí* svou bytostnou zlobou a flárlivostí (Hovorovost je zam n na adekvátním expresívním slovesem.)
- ó (není p elofleno, místo tohoto výrazu se vyskytuje adjektivum šhysterickýõ)
- - (hovorové p íslovce není p elofleno)
- - ó vym nit za n jaké *ubofláky* (výraz odpovídá)
- ... ó vám psali *o* (neutrální p edlofka)
- ó no dob e (výraz odpovídá)
- ó zlatí ko (odpovídající expresívní výraz)
- ó nevadí (výraz odpovídá)
- ó mofná vypadá malá (neutrální p eklad)
- ó *...kolik je tu prostoru* pro hereckou akci (P elofleno výstifnou opisnou konstrukcí.)
- ! ó Ven! (odpovídá originálu)
- ó hv zda (odpovídající, velmi výstifný výraz)
- ó drobný *cárek* papíru (poufíto expresívního výrazu šcárekõ)
- ó *nabiflovaný* dialog (hovorový výraz)
- ó galerie (neutrální p eklad)
- ( ) ó zaimprovizovala (odpovídající p eklad)
- ( ) ó za val (výraz odpovídá originálu)

- ,   ó vetchý, otahaný kabátek (neutrální p ekklad)
- ó zasy ela (odpovídající výraz)
- ó *dosyta nasmála* a naplakala (odpovídající p ekklad)
- ó zapotácela se (neutrální p ekklad)
- ó narazila na refliséra (výraz odpovídá originálu)

- knižní

- ,   ó do *sluncem prozá eného* flivota (Toto je adekvátní p ekklad, nebo slovní spojení má poetický nádech.)
- ,   ó bou livé ovace se z poslední galerie postupn p *evalily dol* (V p ekkladu je poufít výraz, který sice sémanticky odpovídá výrazu v originále, ale má jiný stylistický odstín ó spí-e sniřující charakter.)

- nespisovná

- ó v zoufalství *se propadl* kamsi do podzemí (neutrální p ekklad)
- ! ó Má to tu velice *elegantní!* (Tém   totoflný p ekklad s A. Morávkovou, také poufít spí-e spisovný výraz. Nespisovný výraz v originále by mohl být nahrazen n jakým expresivn j-ím výrazem ó nap . šparádně.)

- hanlivé výrazy

- ó p ířlivník /   ó zmije /   ó ervi
(Shodný p ekklad s A. Morávkovou ó je rovn fl adekvátní. První výraz je jako nadávka mén expresivní ó snad proto, fl e nevyvolává takový nep ířjemný pocit jako *zmije* nebo *ervi*.)

- frazeologismy

- ó Tady má– roli ku *jako víno!* (P ekklad vyuffil zcela jiného ustáleného spojení, které má podobu p irovnání, ale základní sémantický význam uchovává.)
- ó (P ekklad tento frazeologismus zcela vynechává.)
- (   )   ó v cizin *si na n j zrovna nepotrpi* (P elofleno odpovídající slovní konstrukcí, které nechybí výrazovost.)

- / ó flenská zatracená / krucifix (P e loffeno výborn , protofle bylo vybráno adekvátní expresivní citoslovce a slovní spojení, které je aktuální i v dne-ní e i.)

Nep ímá obrazná pojmenování

- metafora

- , ! ó Tohle není role, to je bible! (P eklad obraznou metaforu zachoval v souladu s originálem ó tlustý se-it s rolí / bible. Dvo ák v p eklad je tém totofný s p ekladem Morávkové, jen navíc zdvojl ukazovací zájmeno, ímfl umocnil expresivitu.)

- ó manfler ji vytrvale *drtí* svou bytostnou zlobou a flárlivostí (P ekladatel pouffil trochu jiného slovesa nefl z okruhu *dusit / dávit / rdousit* apod., nicmén sloveso *drtit* je expresivní dost. Domnívám se, fle metafora je zachována, i kdyfl moflná ztrácí ur itou obraznou p edstavivost.)

- , , ! ó Ale kupcová Polujanovová nit svého flivota p etne sama, vlastní rukou ó *pokud to uzná za vhodné!* (I v tomto p ípad je metafora p enesena z originálu do p ekladu a kladn lze hodnotit, fle p ekladatel dodrfler ve v t ob pauzy ó v originále je p edstavují dv árky, v p ekladu árka a poml ka. L. Dvo ák pro tento ú el doplnil t etí ást vlastním textem a tím v ta nabyla d razu a p sobivosti.)

- metonymie

- !.... , ô . / To má aspo kilo....Dejme tomu tak t i tvrt kila bych je-t zvládl, ale kilo se nenau ím. - Pro zachování metonymie byla namísto funtu origináln zvolena eská váhová jednotka a tím byl d j povídky p íblíflen eskému prost edí. (Morávková oproti tomu zvolila libru.) V jedné v t si L. Dvo ák p idal vsuvku šdejme tomuõ, která v podstat nahrazuje p íblíflnost pojmenování v originále, kterou tam tvo í obrácený slovosled ó íslovka za jménem.

- ( ) , ó moflná vypadá malá, ale poskytuje bohatý materiál pro rozsáhlou jeví-tní kreaci (Jedná se o dobrý p eklad, v n mfl byla metonymie rovn fl zachována. Dvo ák se více p íblíflil originálu v p ekladu slova š õ - šrozáshlá jeví-tní kreaceõ, nefl Morávková ó šdomý-leníõ.)

- p irovnání

- ô / M j manfel je odporný flivo ich bez srdce a citu! (P irovnání bylo p eneseno do p ekladu, který je origináln j-í nefl p eklad Morávkové, protofle vyuffívá jiných eských výraz , a p itom synonymických, a nekopíruje p edlohu doslovn .)

9. 3. Porovnání syntaktické roviny

- elipsa

- . ó To nestihnu. (P idáním ukazovacího zájmena *to* elipsa není zachována.)
- ? ó A co já? (...*dostanu*...Stejný p eklad jako u Morávkové, elipsa je zachována.)
- . ó Ty dostane-taky... (...*n jakou roli*... Elipsa je zachována.)
- ? - . / To je ta role? ó Ano. (Elipsa je zachována.)
- ô - ! / Panská Kate ina ó to bude pro Otrouckou-Svobodovou... (Elipsa není zachována. V p ekladu je v ta navíc nedokon ená.)
- ? ó Tomu nev ím! (Oproti originálu p eklad obsahuje plnou v tu.)
- ? ó K dal-ím host m?! (Elipsa je zachována, protofle také chybí sloveso.)
- . ó Bídni p íflivníci a lhá i! (P eklad zachoval elipsu a navíc obsahuje apelativní v tu ó postavení vyk í níku.)
- ? ó A víte koho?! (...*miluji*... P eklad zachoval elipsu.)
- . ó Chce to je-t p itla it na hysterii. (P eklad sice nezachovává elipsu, ale lze jej hodnotit jako velmi zda ilý. Vystihuje totiž my-lenkový pochod Maryskinové a její citové rozpolofení, což se projevuje na celkové hovorové form v tné konstrukce.)

- nedokon ené v tv

- ( ) , í /...sama sm uje ke sv tlu, sm uje do jiného sv ta... (nedokon ená v ta zachována)
- í / Ty to musí-v d t líp... (nedokon ená v ta zachována)
- í / Maryskinová se zamy-len stáhla do kouta... (nedokon ená v ta zachována)
- (...) í / ...hosté (...) ti-e a klidn rozmlouvají a nemají pon tí, emu jsou práv p ítomni... (nedokon ená v ta zachována)
- , , í / Ach, kdybyste jen v d la, du-ínko... (zachována)
- , - , í / Ach bofle, jak nevýslovn je to t flké... (zachována)
- , í / Jsem flena a miluji! (V p ekladu je v ta zakon ena, a navíc apelativním znakem.)

- , , í / Zakryla si obli ej dlan mi, zhroutila se na sofa a ramena se jí rozt ásla... (nedokon ená v ta zachována)
- í / Ta Solncevová si ale flije! (V p ekladu je v ta zakon ena apelem.)

- asyndetické (bezspoje né) spojení v t

- ô ! / Kdybys nebyla nenafraná a aspo deset stránek mi vytrhla ó já ufl bych vám ukázala! (Asyndetické spojení v t je zachováno. L. Dvo ák si origináln p idal spojení šnebyla nenafranáô.)
- , , ô . / To nic, íkám si, afl dojedu k Solncev m, n eho se napiju. (Originál obsahuje asyndetické spojení na dvou místech ó árka / poml ka. V p ekladu je árka nahrazena spojkou šafľô a místo poml ky je postavena árka, tedy rovnocenný znak asyndetického spojení, které je tak zachováno nap l.)
- ô ! / Nikolaj Alexeji ti napa í takovou pokutu, fle se z toho nevzpamatuje-! (Asyndetické spojení není zachováno, protofle souv tí v p ekladu obsahuje spojku šfleô.)
- ô ! / Víím, fle vám psali o baronese ó ale to je lefl! (V tomto p ípad je otázka, zda se skute n jedná o asyndetické spojení v t, protofle je p ítomna mezi v tami jak poml ka, tak spojka šaleô. Pokud by bylo šaleô chápáno jako citoslovce, pak by se jednalo o asyndetické spojení v t.)

- zm na slovosledu

- / ó kilo / t i tvrt kila
  - / ó milánkové / její du-i
- (L. Dvo ák slova bu vynechává nebo se vyskytují v b fném po ádku. Pro eský jazyk tato zm na slovosledu není typická. ; Výraz šmilánkovéô je o hodn expresivn j-í a ironi t j-í nefl mírn j-í výraz originálu š ô.)

- vsuvka

- , , ô . / Jen si to uv dom ó jsi bohatá kupcová... (Vsuvka je zachována vhodným eským ekvivalentem. Poml ka zesiluje apel.)
- - ... / Kone n jsem se k vám jednou vypravila... (Adekvátní p eklad ó d razu zesilovací ástice š- ô v originále odpovídá p íslovce šjednouô v p ekladu.)
- ó íká se

- expresivní oslovení

- ó zlatí ko /   ó zlatí ko /   ó moje milá /   ó du-inko /
-            - madam /   ó trapná intrikánko /   ó banální
manekýni /   ó ubohý chichotavý Matadorove
- eská oslovení odpovídají originálu. Byly nalezeny vhodné výrazy, které neztrácejí na expresivitu. Jediné snad u příkladu š   ó trapná je stylistický odstín trochu posunut směrem k ironii a humoru.

- e nická otázka

- ,   ,   !   ?! ó Ach, ty máš nešťastný flenský údle! Kdo
jen si to vymyslel?!

- opakování

- ,   ! /   ,   . ó Ty jsi ale vrták! / A ty zase husa! (V příkladu lze spatřovat zachování prostědku opakování leda u zájmena čtyř.)
- ,   ,   ! ó Ach, ty máš nešťastný flenský údle! (Opakování nebylo zachováno. V příkladu byl ale zato vytvořen jiný prostědek expresivity, a to v této množství příčastků stojících před substantivem šudlo.)
- !   ,   ,   ! ó Já odcházím! Odcházím tam ó do sluncem prozářeného flivota! (Příklad zachoval opakování, a to u slovesa.)
- ? -   . / To je ta role? Ano. (V příkladu opakování není obsaženo.)

9. 4. Nedostatky příkladu

- ,   : š   -   ,   í ō
!   !   : ší   ! ō L.
- Dvořák tuto celou pasáž vynechává. Domnívám se, že to je odklon od originálu, protože pasáž obsahuje příblížení charakteru kupcové Polujanovové (zejména frazeologismus). Příklad samozřejmě nemá být doslovný, ale příkladatel mohl pasáž vystihnout alespoň jedním dvořákovským výrazem.
- / uznalý nápop da - Domnívám se, že v příkladu příčastku došlo k posunutí významu slova. Vhodnější by byla adjektiva špivitý, vlídný.

- ! / Protože já směji ke své tlu. ó Kurzívou označený výraz podle mého názoru není vhodný, protože má tená ep sobit neurčitým dojmem. Lepší výraz by mohl být spojení : šmívat k lepšimu flivotuš apod.

- , . / Jestli se lov k má na n em ud lat, tak je to histerie. ó V této větě sledávám nedostatek předložky, který je příliš hrubý, mohl být ať vulgární. Navrhovala bych například slovesa : švyniknout / blýsknout se.

9. 5. Kritické zhodnocení

Libor Dvořák je předkladem svérázným a jeho styl vyjádření je osobitý a on kdy používá hodně barvitě výrazy a stává se, že jimi v originále neutrální slovo podbarvuje emocionálním odstínem (například *ó broukla*). Předkládá jedinečným způsobem, občas se odpoutá od originálu a něco úplně vynechá, ale výsledek je v této věci velmi zdařilý a tak mu v tomto ohledu nelze nic vytýkat. Originalita také spočívá v jeho fantazii, v tom, že vyprávění on kdy předbarvuje vlastním předaným výrazem. Ale zároveň zná správnou míru a jeho dodatky jsou decentní. Předností jeho předkladu je rovněž vyvolávání množství kontaktních slov, a to jsou zájmena nebo částice aj., které se vyskytují v bohaté měře. Tak dosahuje v této plynulosti textu a předloženosti měře. Vyprávění je velmi živé a barvitě.

Mimo jiné i díky předkladu jmen postav přednesl osobitým způsobem humor z originálu do předkladu, což napomohl rovněž výběr předobivých výrazových prostředků.

Lexiku hovorovou zachoval více jak z poloviny a ostatní nahradil neutrálními výrazy. Kniflní výrazy (malý po et) odpovídají originálu například. Lexika nespisovná (rovněž velmi malý po et) je předložena neutrálně. V oblasti frazeologie v této věci bylo nalezeno vyhovující ustálené spojení, které vystihuje základní význam. Předimá pojmenování jsou v předkladu zachována v souladu s originálem.

V syntaktické rovině jsou elipsy ve větách zachovány ve více jak polovině případů a nedokončené věty jsou dohrány z velké většiny. Asyndetické (bezesponě) spojení v textě se vyskytuje jen v polovině případů. Prostředek opakování sice v této věci zachován není, ale v textě je místo toho obohaceno jinými výrazovými prostředky. Ostatní expresivní prostředky syntaxe (vsuvka apod.) byly zachovány.

10. Závěr

Na základě rozboru originálů dvou povídek A. T. Averenkina lze shrnout následující. Zdrojem humoru povídky Kámen na krku je především sama absurdní situace, která je v povídce znázorněna, dokreslena slovním vyjádřením zejména záporné postavy Pampasova. Především u této postavy dochází ke střetu dvou naprosto protikladných rovin – roviny knižní a hovorové, kdy patetická fráze může být během krátké chvíle vystředána hrubým výrazem. V povídce Zločin herečky Maryskinové hraje velkou úlohu ironie a afekt, které mohou vzniknout i v neutrální větě při idáním hovorové nebo jiné částice i při idáním jiného zdánlivě nevýznamného slova. V obou povídkách autor cítil nejvíce výrazových prostředků z roviny lexikální, kde má především lehu hovorová a zejména v první povídce také frazeologie. Přítomnost dialogů podporují zejména částice, které jsou v ruském textu poměrně běžné, protože vyjadřují emocionalitu nebo postoj mluvčího. Na konkrétních ukázkách během práce bylo vidět, že právě tuto vlastnost částic není snadné při překládání postihnout, nebo mnohé z částic se nedají jednoduše přeložit českým ekvivalentem, ale je třeba hledat jiné prostředky. V syntaktické rovině se vlivem navození živé řeči hojně vyskytují elipsy i nedokončené věty a expresivita je podtržena také častým prostředkem opakování. Oblast morfologie byla shledána jako téměř bezpříznaková, a proto na ni při kritice překladačů nebyl brán zřetel.

Tytéž výrazové prostředky byly zkoumány ve dvou českých překladech a mým cílem bylo zhodnotit, v jakých rovinách se překladačům nejvíce podařilo zachovat originál.

Překlad A. Morávkové ukázal, že humor A. T. Averenkina není úplně snadné přenést z originálu do překladačů. Mnohdy má totiž velmi jemné odstíny a nepřesnost překladačů nebo dokonce vypuštění nějakého výrazu může znatelně oslabit tento komický efekt. To se v jejím případě nikdy nepotvrdilo. V oblasti lexikální nebyla zcela zachována hovorová lexika, ale na druhou stranu se nacházely výstižné frazeologismy nebo nepřímá pojmenování. V překladačích první povídky (Kámen na krku) je více znatelný odstup od originálu v rovině syntaktické, kde A. Morávková často ignorovala například expresivitu v opakování slov. Zato druhá povídka (Zločin herečky Maryskinové) svědčí o téměř absolutním zachování této roviny v souladu s originálem.

Překlad L. Dvořáka byl v předchozích kapitolách hodnocen většinou velmi kladně, a na tom trvám nadále. Zejména totiž rovina humoru byla velmi dobře vystižena a L. Dvořák do ní

pronikl detailněji a to se projevilo například ve druhé povídce v případě samotných směrů jmen postav. Zachování komi na právně podpořilo v případě přiblížení se originálu v rovině lexikální (ve srovnání s A. Morávkovou), kde autor ji respektoval hovorový výraz a autor ji proto nijak nepochybně adekvátně překládal neztrácející na výrazovosti. V rovině syntaktické L. Dvořák v první povídce odstoupil od originálu jen nepatrně, ale ve druhé povídce více (například nedodržení prostědku opakování). Jeho překládání je velmi působivé, plynulé a osobité. Zároveň ale jistě bylo zmíněno, že taková originalita ve vyjádření může být i zavádějící (podbarvování neutrálních výrazů jiným stylovým odstínem, přidávání vlastních slov apod.) a je tedy otázkou, zda je tento způsob překládání vždy v souladu s originálem díla. Jazyk se s dobou neustále vyvíjí a tento proces má samozřejmě vliv na překládání. Adekvátní překládání tedy neznamená úplné splynutí s originálem (to ani není žádoucí), ale jeho cílem má být co možná adekvátní postížení určitých vlastností originálu.

Tománková, M.: Humoristické prózy Arkadije Aver enka. Praha 2010. Bakalářská práce. FFUK v Praze. ÚSVS. Vedoucí práce Mgr. Jana Kitzlerová, Ph.D.

Resumé

Následující práce představuje analýzu originálů dvou vybraných humoristických povídek A. T. Aver enka o Kámen na krku a Zlo in here ky Maryskinové a následnou kritiku překlady těchto povídek. Cílem je porovnat dva novější překlady a pro tento účel byli vybráni překladatelé Alena Morávková (překlad z roku 1998) a Libor Dvořák (překlad z roku 2005). Pozornost je zaměřena především na prostředky expresivity, které jsou zkoumány nejprve v originále, a poté se na stejných ukázkách analyzuje způsob překlady každého z překladatelů. Druhá kapitola se věnuje životu a tvorbě A. T. Aver enka, třetí kapitola je teoretická a zaměřuje se na hovorovou řečtinu a na prostředky expresivity a z ní se poté vychází v ostatních praktických kapitolách. Čtvrtá kapitola uvádí rozbor originálu povídky Kámen na krku z hlediska expresivních prostředků na úrovni lexikální, morfologické a syntaktické. Je sledován také zdroj humoru. Kapitoly pátá (A. Morávková) a šestá (L. Dvořák) obsahují kritiku překlady, která je rozdělena na zdroj komedie a rovinu lexiky, syntaxe a morfologie. Kapitola sedmá stejným způsobem jako čtvrtá kapitola rozebírá originál povídky Zlo in here ky Maryskinové a následující dvě kapitoly obsahují kritiku překlady k této povídce. V závěru se shrnují výsledky z praktických kapitol a hodnotí se, nakolik a v jaké z těchto rovin se každému z překladatelů podařilo zachovat originál.

**Tománková, M.: Arkadij Averchenko's Humoristic Proses. Praha 2010. Bakalářská práce. FFUK v Praze. ÚSVS. Vedoucí práce
Mgr. Jana Kitzlerová, Ph.D.**

Abstract

The thesis consists of an analysis of two selected humoristic stories by A. T. Averchenko and a critical discussion of their translations. The aim of the thesis is to compare two relatively new translations of the stories by Alena Moravkova (translation from 1998) and Libor Dvorak (translation from 2005). The attention is mainly given to the means of expressivity in the stories, analysed first in the original and then in the selected translations. The second chapter is devoted to the life and work of A. T. Averchenko. The third chapter is theoretical and focuses on the means of expressivity in colloquial Russian. The following chapters of the thesis draw on theoretical conclusions made in the theoretical chapter. The fourth chapter analyses the original text of the story A Stone on the Neck with a special focus upon the lexical, syntactical and morphological levels of expressivity used in the story. An attention is also given to the sources of humour in the story. The fifth and sixth chapter deal with the translations by A. Moravkova and L. Dvorak respectively. They present a critical discussion of the translations. The discussion is divided into sections dealing with the source of humour in the story and with the lexical, syntactical and morphological aspects of the story. Similar in its structure to the fourth chapter, the seventh chapter is then devoted to an analysis of the original text of the story The Crime of Actress Maryskynova and the following two chapters of the thesis present a critical discussion of the translations of the story. The conclusion provides a summary of the practical chapters and shows in which of the three levels each of the two translators managed to keep the qualities of the original text.

Seznam poufíté literatury

Excerpovaná literatura

1. / povídka dostupná z:
<http://ru.wikisource.org/wiki/> – – – ( )
2. / povídka dostupná z:
<http://ru.wikisource.org/wiki/> – – – ( )
3. Dvo ák, L., p eklad povídek A.T. Aver enka Kámen na krku a Zlo in here ky Maryskinové / Nic k smíchu (výbor a p eklad d l A.P. echova, A.T. Aver enka a M.M. Zo– enka). Argo, Praha 2005.
4. Morávková, A., p eklad povídek A.T. Aver enka Kámen na krku a Zlo in here ky Maryskinové / Procházka v kop ivách (výbor a p eklad povídek A.T. Aver enka). Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1998.
5. , . . , (, . .). , 1990.

Sekundární literatura

6. Be ka, J.V., eská stylistika. Academia, Praha 1992.
7. echová, M. a kolektiv autor , Sou asná eská stylistika. ISV nakladatelství, Praha 2003.
8. , . . , . . . - , 2001.
9. , . . , . . . , 2008.
10. , . . , : , 1979.
11. Krijtová, O., Pozvání k p ekladatelské praxi. Karolinum, Praha 1996.
12. , . . , / . . . , 1973.
13. , . . , . . . , 1999.
14. Levý, J., Um ní p ekladu. Nakladatelství Ivo fielezný, Praha 1998.

15. , . . . , 2007.
16. Putna, M.C., Rusko mimo Rusko / D jiny a kultura ruské emigrace 1917-1991. Petrov, Brno 1993.
17. , . . . , 1976.

Slovníky

18. (. . .). , 1981-1984.
19. . . . (18-). , 1987.
20. Ruskoó eský slovník (1,2) zprac. pod vedením L.V. Kopeckého a O. Le-ky. SPN Praha, NRJ Moskva 1978.
21. - (. . .). , 1981.
22. (. . . . .). , 1974.
23. Slovník spisovného jazyka eského (pod ved. B. Havránka). Academia, Praha 1989.
24. Slovník ruské literatury 20. století (W. Kasack). Votobia, Praha 2000.

P ílohy

- 1.
- 2.

ô ! ô , . - !

, , ,

ô ... ô ! - ! , .

ô !.. ô . ô - ...

ô , ô , . ô , , ô
! ô , , ,
: ô ! , , ,
... ! ...

ô ...

ô ? ô .

ô ? , ...

III

ô , ô , , - ,

ô , ! ... , - , -

ô ? ! ! ...

ô ? ? - ! ,

ô ... , ,

ô ...
ô ! ô , . ô ,
, , ,
... , ... ,
... ?
? , , ô , , ? !
, ô ... ,
, ...

IV

,
,
...
-
... -
, P
:
ô , !
ô , !...
ô ! ... ,
...
ô ? , ! ! , ô
. ? ! !
ô ! ... ?..
" ! ô . ô !"
... !"
,
:
- :

ô ! , .

ô ? ô . ô ,

, .

:

ô , ! ...

V

ô ? ô ? . ô ,

ô ... ? ... ?

ô ! ! .. , .

ô ? ! , ,

ô , ! ô . ô

ô ! , .

:

ô , - , ?

ô .

, , , ... ,

, , . , ,
 , , .
ô ? ô ... ô !
 .
 , , . , ,
 , - ... , .
 , - , .
 :
ô !..

P íloha . 2

ô !ô

ô !ô

" , !»,-

ô , !ô

" , ,- !»

:

ô ?

ô , ,-

ô ?

ô .

ô ?

ô .

ô ,-

ô ,-, , ô ,

ô ?

ô : «í
 í (" » ô -)í : « -
 , í » . « , ».- «
 ». « !» , ».
 ô ? ô .- í
 ô ! ! , : « - : «í
 , í » ! ! : «í
 !» , ,
 ô « »! , !
 : , , ! :
 « , ! ».- ! ! : «
 ». - ! ! ! : «
 :
 ô : í ,
 , , , - .
 ô , - .- .
 í
 ô , í
 ô ! í . « »! , . « í
 » ô - ! í
 í , ( ) .
 , (-) ,
 ( ) , ; ô ,
 í
 , , : ,
 ô ? , ! ,
 ,
 ( ) , : « , í !» ô
 :

ô , ! !
 :
 ô - , !
 ô , - :
 ô ! . - ? !
 , , :
 ô , ! ,
 .
 " í - .- ! !...» :
 ô í - , . , , ô
 .
 ô , - .
 ô ! í , - .
 ô í - .- , .
 , , .
 ô ! ô , -
 « ».
 ô ? , , ? ô -
 ?
 ô í - .
 .
 ô ! , ! , ? «
 »! ! ! ,
 , : ,
 ô , .
 ô í , - ô - , ! ,
 ! ô ! ,
 :

ô , .
 ô , ô ! ô .-
 ô ! , , , ! , ?!
 ô ! ô í . ,
 .
 ô ? , ? .
 - ! í , - , í , ô - ! ô í !
 !
 ô ! ô , ,
 .
 ô í ! ! ô ? , .- ,
 ,
 :
 ô , , ! , , ? :
 ! , ô ! ! , , ,
 ô .
 ô ! ô - .
 " ,- .- , ».
 , , í
 :
 ô ! í í . í !
 , ,
 . , ,
 , , ,
 , ,
 , ,

